

Державний торговельно-економічний університет
Кафедра світової економіки

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

Екологічна політика підприємства-суб'єкта міжнародного бізнесу
(за матеріалами Асоціації «Український національний комітет
Міжнародної Торгової Палати (ICC Ukraine), м. Київ)

Студентки 4 курсу, 16 групи,
факультету міжнародної
торгівлі і права
спеціальності 292
«Міжнародні економічні
відносини» освітньої програми
«Міжнародний бізнес»

Кулініч Марини
Миколаївни

_____

підпис

Науковий керівник
кандидат економічних наук,
старший викладач

Кушнарєнко Наталія
Петрівна

_____

підпис

Гарант освітньої програми
кандидат економічних наук,
доцент

Лежєп'юкова Вікторія
Гєннадіївна

_____

підпис

Київ 2023

Державний торговельно-економічний університет

Факультет міжнародної торгівлі та права Кафедра світової економіки

Спеціальність 292 «Міжнародні економічні відносини»,

Освітня програма «Міжнародний бізнес»

Затверджую

Зав. кафедри Дугінець Г.В.

«   » _____ 2023 р

Завдання

на випускню кваліфікаційну роботу (проект) студентіві

Кулініч Марини Миколаївни

1. Тема випускної кваліфікаційної роботи (проекту)

Екологічна політика підприємства-суб'єкта міжнародного бізнесу (за матеріалами Асоціації «Український національний комітет Міжнародної Торгової Палати (ICC Ukraine), м. Київ)

Затверджена наказом ректора від «12» січня 2023 р. № 37

2. Строк здачі студентом закінченої роботи (проекту)

23.05.2023

3. Цільова установка та вихідні дані до роботи (проекту)

Мета роботи (проекту) – дослідження особливостей реалізації екологічної політики в системі міжнародного бізнесу.

Об'єкт дослідження – екологічна політика в системі міжнародного бізнесу.

Предмет дослідження – особливості реалізації екологічної політики Асоціації «Український національний комітет міжнародної торгової палати (ICC UKRAINE)» в системі міжнародного бізнесу.

Перелік графічного матеріалу – 13 таблиць, 10 рисунків.

5. Консультанти по роботі (проекту) із зазначенням розділів, за якими здійснюється консультування:

Розділ	Консультант (прізвище, ініціали)	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв

6. Зміст випускної кваліфікаційної роботи (проекту) (перелік питань за кожним розділом)

Вступ

Розділ 1. Дослідження особливостей реалізації екологічної політики Асоціації «Український національний комітет міжнародної торгової палати (ICC Ukraine)» в системі міжнародного бізнесу

1.1. Сутність та ключові характеристики екологічної політики підприємства-суб'єкта міжнародного бізнесу

1.2. Аналіз екологічної політики Асоціації «УНК МТП» та її підприємницький аспект

Висновки до розділу 1

Розділ 2. Рекомендації щодо розвитку екологічної політики Асоціації «УНК МТП» у міжнародному бізнесі

2.1. Оцінка сприятливості середовища міжнародного бізнесу Асоціації «УНК МТП»

2.2. Пріоритети розвитку екологічної політики Асоціації «УНК МТП» на зовнішніх ринках

Висновки до розділу 2

Висновки та пропозиції

Список використаних джерел

7. Календарний план виконання роботи (проекту)

№ пор.	Назва етапів випускної кваліфікаційної роботи (проекту)	Строк виконання етапів роботи	
		за планом	фактично
1	2	3	4
1	Визначення напрямку дослідження та затвердження теми ВКР	до 20.12.2022	
2	Узгодження плану ВКР з науковим керівником	до 10.02.2023	
3	Подача науковому керівнику на рецензування 1-го розділу ВКР	до 28.02.2023	
4	Подача науковому керівнику на рецензування 2-го розділу ВКР	до 26.04.2023	
5	Подача готової ВКР на кафедру	до 30.05.2022	
6	Попередній захист ВКР	за графіком (30.05.2023–10.06.2023)	
7	Захист ВКР	за графіком (13.06.2023 – 24.06.2023)	

8. Дата видачі завдання « _____ » 20__ р.

9. Керівник випускної кваліфікаційної роботи (проекту)

Кушнарєнко Н.П. _____

10. Керівник освітньої програми

Лежєпєєкова В.Г. _____

11. Завдання прийняв до виконання студент

Кулініч М.М. _____

12. Відгук керівника випускної кваліфікаційної роботи (проекту)

Випускна кваліфікаційна робота Кулініч М.М. присвячена актуальній темі екологічної політики підприємства – суб'єкта міжнародного бізнесу. В роботі проведено дослідження особливостей реалізації екологічної політики асоціації «Український національний комітет Міжнародної Торгової Палати (ICC Ukraine)» в системі міжнародного бізнесу. Розглянуто наукові підходи до визначення змісту екологічної політики та визначено сутність екологічної політики на макро- і мікрорівні. Враховуючи значущість для експортоорієнтованих підприємств, наведено етапи впровадження політики екологічного менеджменту у відповідності до міжнародного стандарту ISO 14001:2015 «Системи екологічного менеджменту». В якості цільових орієнтирів розглянуто інвестиції, спрямовані у заходи екологічної політики в країнах ЄС. Здійснено ґрунтовний аналіз екологічної політики Асоціації «УНК МТП» з використанням інформаційних та статистичних матеріалів досліджуваного підприємства з даної тематики.

На особливу увагу заслуговує авторський підхід до оцінки сприятливості середовища міжнародного бізнесу Асоціації «УНК МТП», яка в контексті дослідження визначається рівнем лояльності екологічного законодавства зарубіжних країн, на які потенційно можуть виходити вітчизняні підприємства. Оцінку рівня привабливості бізнес-середовища країн здійснено з використанням індексного методу. За результатами оцінки проведено групування країн ЄС за рівнем пріоритетності екологічного регулювання.

Враховуючи специфіку діяльності, визначено пріоритети розвитку екологічної політики Асоціації «УНК МТП» на зовнішніх ринках, що впливають з її консалтингового аспекту. Запропонована програма інформаційно-аналітичних заходів та автоматизоване рішення, представлене розробкою інформаційної платформи для поліпшення комунікації між експертами та представниками бізнесу. Обґрунтування пропозицій здійснено через розрахунок бюджету, прогноз витрат та оцінку економічного ефекту від впровадження заходів.

Випускна кваліфікаційна робота Кулініч М.М. є завершеною науковою працею, що в повній мірі розкриває обрану тему дослідження, містить ґрунтовний тематичний аналіз та відповідні рекомендації і обґрунтування, виконана на високому теоретичному та аналітичному рівні з додержанням встановлених вимог та рекомендується до захисту перед комісією.

Керівник випускної кваліфікаційної роботи (проекту)

Кушнаренко Н.П.

(підпис, дата)

13. Висновок про випускну кваліфікаційну роботу (проект)

Випускна кваліфікаційна робота (проект) студентки Кулініч М.М. може бути допущена до захисту екзаменаційній комісії.

Керівник освітньої програми _____ Лежешко В.Г. _____
(підпис, прізвище, ініціали)

Завідувач кафедри _____ Дугінець Г.В. _____
(підпис, прізвище, ініціали)

« _____ » _____ 20 _____ р.

АНОТАЦІЯ

Кулініч Марина Миколаївна. Екологічна політика підприємства-суб'єкта міжнародного бізнесу (за матеріалами Асоціації «Український національний комітет Міжнародної Торгової Палати (ICC Ukraine), м. Київ)

Випускна кваліфікаційна робота присвячена дослідженню особливостей реалізації екологічної політики в системі міжнародного бізнесу.

Робота містить опис та аналіз практики екологічної політики, зокрема її сутність та ключові характеристики.

У ході дослідження обґрунтовано бізнес-кейс щодо оцінки рівня привабливості міжнародного бізнес-середовища у сфері екологічної політики в межах регіону ЄС. Було обчислено часткові та агреговані індекси привабливості бізнес-середовища з фокусом на рівень екологічного регулювання.

У роботі визначено групи країн з полегшеним екологічним регулюванням. Доведено, що для експортерів по наведеній групі країн ризики стосовно екологічного регулювання є мінімальними, порівняно з іншими країнами ЄС. Надано рекомендації щодо посилення участі організації у розробці системи екологічних стандартів та впровадження більш чітких механізмів щодо роз'яснення екологічних вимог для експортерів. Запропоновано розробити інформаційну платформу, яка забезпечить можливість отримувати доступ до оригіналу нормативних документів у сфері екологічного законодавства, а також консультації в онлайн-режимі.

Ключові слова: екологічна політика, міжнародний бізнес, регулювання, екологічні стандарти, менеджмент

ANNOTATION

Maryna Kulinich. Environmental policy of an international business entity (based on the materials of the Association "Ukrainian National Committee of the International Chamber of Commerce)

The graduation thesis is devoted to the study of the peculiarities of the implementation of environmental policy in the system of international business.

The paper contains a description and analysis of the practice of environmental policy, including its essence and key characteristics.

In the course of the study, the business case for assessing the level of attractiveness of the international business environment in the field of environmental policy within the EU region was substantiated. Partial and aggregated indices of the attractiveness of the business environment were calculated with a focus on the level of environmental regulation.

The paper identifies groups of countries with simplified environmental regulation. It has been proven that for exporters from the given group of countries, the risks related to environmental regulation are minimal, compared to other EU countries. Recommendations were made to strengthen the organization's participation in the development of the system of environmental standards and to introduce clearer mechanisms for clarifying environmental requirements for exporters. It is proposed to

develop an information platform that will provide an opportunity to access the original regulatory documents in the field of environmental legislation, as well as online consultations.

Keywords: environmental policy, international business, regulation, environmental standards, management

ЗМІСТ

ВСТУП..... 3

РОЗДІЛ 1. ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ АСОЦІАЦІЇ «УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ КОМІТЕТ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГОВОЇ ПАЛАТИ (ISS UKRAINE)» В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ 5

1.1. Сутність та ключові характеристики екологічної політики підприємства-суб’єкта міжнародного бізнесу 5

1.2. Аналіз екологічної політики Асоціації «УНК МТП» та її підприємницький аспект 12

Висновки до розділу 1 21

РОЗДІЛ 2. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ АСОЦІАЦІЇ «УНК МТП» У МІЖНАРОДНОМУ БІЗНЕСІ... 22

2.1. Оцінка сприятливості середовища міжнародного бізнесу Асоціації «УНК МТП» 22

2.2. Пріоритети розвитку екологічної політики Асоціації «УНК МТП» на зовнішніх ринках 33

Висновки до розділу 2 40

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ 41

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 43

ВСТУП

Актуальність теми. Впровадження політики екологічного менеджменту дозволяє підприємствам оцінювати ризики та можливості, пов'язані з її екологічними аспектами, зобов'язаннями, контекстом, вимогами та очікуваннями зацікавлених сторін, а також розробляти дії щодо усунення/зниження несприятливих екологічних впливів та посилення сприятливих. Застосування екологічних політик набуває популярності оскільки сприяє підвищенню конкурентних позицій компаній на світовому ринку. Важливим фактором в конкурентній боротьбі на міжнародних ринках є здатність різних систем компанії відповідати міжнародним вимогам. Наявність на підприємстві системи екологічного менеджменту є ознакою того, що компанія зацікавлена в оптимізації своїх процесів з метою зниження негативного впливу на навколишнє середовище, а не лише отримання прибутку. Досягнення балансу між довкіллям, суспільством та економікою вважається необхідною умовою задоволення існуючих потреб без створення ризиків для майбутніх поколінь. Стійкий розвиток, як мета, може бути досягнутий тільки за рахунок балансу між цими трьома складовими стійкості. Враховуючи викладене можна стверджувати про високий рівень актуальності обраної теми роботи.

Рівень дослідженості теми. Питання особливостей формування та розвитку екологічної політики було широко висвітлено в працях багатьох авторів: Атаманчук З. А., Бабіна Н.В., Захарченко П.М., Воронкова Т.Є., Притуленко А.В., Логвин М.М. Карпенко Н.М. Тараненко О.О., Макар О. П., Дулин І.С., Чорненька Н.В., Подлепіна П. О., Пробоїв О.В., Рибачук А., Садова Н. В. Однак, практичні засади імплементації екологічних стандартів ЄС в кризових умовах України потребують подальшого вивчення.

Метою дослідження випускної кваліфікаційної роботи є дослідження особливостей реалізації екологічної політики в системі міжнародного бізнесу.

Реалізація поставленої мети дослідження передбачала вирішення наступних завдань:

- визначити сутність та ключові характеристики екологічної політики підприємства-суб'єкта міжнародного бізнесу;
- провести аналіз екологічної політики Асоціації «УНК МТП» та її підприємницького аспекту;
- здійснити оцінку сприятливості середовища міжнародного бізнесу Асоціації «УНК МТП»;
- обґрунтувати пріоритети розвитку екологічної політики Асоціації «УНК МТП» на зовнішніх ринках.

Об'єктом дослідження у випускній кваліфікаційній роботі виступає екологічна політика в системі міжнародного бізнесу.

Предметом дослідження є особливості реалізації екологічної політики Асоціації «Український національний комітет міжнародної торгової палати (ІСС UKRAINE)» в системі міжнародного бізнесу.

Методи дослідження. В процесі дослідження було випробувано загальні та спеціальні методи наукового аналізу. Зокрема, теоретичні аспекти проблематики досліджуваної теми було розкрито з використанням загальнонаукових методів (порівняння, аналізу, синтезу). Для висвітлення практичних особливостей в рамках тематики дослідження було використано методи статистичного аналізу та прогнозування.

Інформаційна база дослідження. Робота виконувалася з використанням широкого переліку літературних джерел вітчизняних та зарубіжних науковців, що репрезентують підходи до вивчення проблеми екологічної політики та її впливу на діяльність у сфері міжнародного бізнесу.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел із 52 джерел та додатків. Загальний обсяг роботи становить 42 с.

РОЗДІЛ 1

ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ АСОЦІАЦІЇ «УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ КОМІТЕТ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГОВОЇ ПАЛАТИ (ІСС UKRAINE)» В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ

1.1. Сутність та ключові характеристики екологічної політики підприємства-суб'єкта міжнародного бізнесу

На мікрорівні важливість дослідження екологічної політики визначається тим, що завдяки парадигмі стійкості та відповідальності можна швидше та ефективніше знайти унікальні переваги для конкретних суб'єктів міжнародного бізнесу, щоб забезпечити їх конкурентоспроможність на ринку. З тією ж метою слід визнати, що відповідальність та стійкість - це переважно продуктивні активи, а не зобов'язання. У такому трактуванні формування екологічної політики передбачає наявність довгострокових конкурентних переваг, інновацій, мультиплікативних ефектів, унікальність пропозиції товарів та послуг, додаткову мотивацію платоспроможних споживачів. В сучасних умовах відбувається систематизація стратегій розвитку на світовому ринку. Екологічна складова, як концепція сталого розвитку підприємства міжнародного бізнесу, визначається складною міждисциплінарною проблемою впровадження регулюючими органами заходів з охорони навколишнього природного середовища. Екологічна політика, як одна зі складових сталого розвитку, в сучасних економічних умовах є важливим аспектом, що постав перед більшістю розвинутих країн світу, адже збереження довкілля – це одна з головних глобальних проблем людства [14].

В економічній літературі не існує єдиного універсального підходу до визначення змісту екологічної політики, тим паче на рівні окремого суб'єкта міжнародного бізнесу. Справа в тім, що окреме підприємство знаходиться під впливом регуляторної політики в екологічній сфері. Воно може формулювати

власні засади екологічної політики, які базуються на дотриманні екологічних норм. У табл. 1.1 наведено різні наукові підходи до визначення змісту екологічної політики на макро- та мікро- рівнях.

Таблиця 1.1

Наукові підходи до визначення змісту екологічної політики підприємства міжнародного бізнесу на макро- та мікрорівнях

<i>Джерело</i>	<i>Визначення</i>
Касич А. [19, 37]	це діяльність суб'єкта господарювання, спрямована на охорону навколишнього середовища та раціональне використання природних ресурсів
Шпатакова О.Л. [33],	частина загальної системи управління, що включає організаційну структуру, діяльність із планування, обов'язки, відповідальність, досвід, методи, методика, процеси та ресурси для розробки, здійснення та аналізу екологічної політики.
Лепейко Т. І., Мазоренко О. В. [22]	частина загальної системи корпоративного управління, яка має чітку організаційну структуру і ставить за мету досягнення положень, зазначених в екологічній політиці за допомогою реалізації програм з охорони навколишнього середовища.
Дерій Ж. В., Зосименко Т. І. [11]	закріплені принципи і головна мета регулювання захисту природного середовища, що полягає у збереженні і турботі про природні комплекси, забезпечення екологічної безпеки країни, підвищення якості життя населення і демографічної ситуації
Ткаченко А. М., Бугрім О. Ю. [31]	діяльність, спрямована на охорону та примноження природи, оптимальне використання та відновлення природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки людей, встановлення гармонійних взаємовідносин людини з природою
Цибуляк А.Г. [32], Камишнікова Е. В. [18]	система заходів міжнародного та національного рівня щодо реалізації стратегії сталого екологічно безпечного соціально-економічного розвитку суспільства
Пономаренко Є. Г., Ломакіна О. С. [27], Марич Х. [23]	екологічну політику можна коротко визначити як діяльність, спрямовану на захист навколишнього середовища та раціональне та дбайливе використання різноманітних природних ресурсів
Директива 2004/35/ЄС [38]	Впровадження суб'єктом, що здійснює вимушені викиди та забруднення навколишнього середовища, комплексу заходів із запобігання настанню негативних наслідків або усунення заподіяної екологічної шкоди.

*Джерело: складено на основі [19, 37, 22, 33, 11, 31, 32, 18, 23, 27, 38]

Підсумовуючи вищевикладене, можна зробити висновки про те, що екологічну політику можна коротко визначити як діяльність, спрямовану на

захист навколишнього середовища та раціональне та дбайливе використання різноманітних природних ресурсів. На макрорівні екологічна політика виражається через діяльність суспільства і держави, спрямовану на: ефективне поєднання функцій природокористування та охорони навколишнього середовища; охорону та оздоровлення природного середовища; запровадження безвідходних та маловідходних, екологічно чистих технологій; забезпечення екологічної безпеки громадян; розвиток природоохоронного виховання та освіти [19, 37, 22, 33, 11, 31, 32, 18, 23, 27, 38].

На мікрорівні екологічна політика підприємств в сфері міжнародного бізнесу визначається впровадженням політики екологічного менеджменту (ПЕМ) незалежно від видів діяльності, історії створення, розміру. Впровадження ПЕМ нині не є обов'язковою вимогою законодавства, проте більшість експорто-орієнтованих підприємств застосовують цю систему, оскільки розуміють її значущість у глобальному масштабі. Достатньо лише подивитися на статистику. Екологічні катастрофи у світі відбуваються практично щоденно. Багато таких лих трапляються внаслідок впливу промислових підприємств на навколишнє середовище в невеликому або великому розмірі [18].

Формування політики екологічного менеджменту базується на засадах корпоративної соціальної відповідальності та необхідності дотримання наступних пунктів [37]:

1. Визначення суспільного пріоритету життєзабезпечувальних функцій біосфери над використанням її ресурсів.
2. Сталий розвиток, який включає однакове врахування економічних, соціальних та екологічних аспектів.
3. Справедливий розподіл прибутку від використання ресурсів.
4. Усунення негативних екологічних проблем, що виникають внаслідок господарської діяльності.
5. Відмова від проектів, наслідки яких для навколишнього середовища непередбачувані.

6. Здійснення природокористування на платній основі та відшкодування шкоди населенню та навколишньому природному середовищу.

7. Відкритість та прозорість екологічної інформації.

8. Участь суспільства, органів місцевого самоврядування та господарських кіл у підготовці, обговоренні, прийнятті та реалізації рішень у сфері охорони навколишнього природного середовища та оптимального природокористування.

Залежно від рівня екологічної політики виділяють різні види екологічної політики. Наприклад, розрізняють глобальну та державну екологічну політику. Проте ряд вчених також виділяють регіональну, місцеву та місцеву екологічну політику [1, 23, 37]. Види екологічної політики та їх коротка характеристика представлені в таблиці 1.2:

Таблиця 1.2

Види екологічної політики за ступенем реалізації

<i>Вид екологічної політики</i>	<i>Короткий опис</i>
Глобальна екологічна політика	Глобальна екологічна політика включає проведення різноманітних міжнародних заходів (підписання міжнародних договорів) з метою соціально-економічного розвитку з урахуванням наявних природних ресурсів. Слід підкреслити, що суб'єктами екологічної політики в цій формі є держави та найбільші міжнародні організації.
Державна екологічна політика	Це комплекс політичних, економічних, правових та інших державних заходів, спрямованих на врегулювання екологічної ситуації і забезпечення оптимального використання природних ресурсів. Суб'єктами державної екологічної політики є держава в особі органів державної влади, різні групи інтересів, політичні партії та громадські організації.
Регіональна екологічна політика	Цей вид екологічної політики включає дві основні складові: регіональну політику країни та екологічну політику регіону. Кожен регіон також має право проводити власну екологічну політику шляхом прийняття різноманітних нормативно-правових актів.
Місцева екологічна політика	Реалізується в різних муніципальних одиницях. Її суб'єктами можуть бути органи місцевого самоврядування, громадські організації, різні підприємства.
Місцева екологічна політика	Здійснюється в рамках конкретної організації. Місцева екологічна політика – це встановлення загальних принципів і намірів організації щодо її екологічної ефективності.

*Джерело: складено на основі [1, 23, 37]

Екологічна політика підприємства у практиці здійснення міжнародного бізнесу базується на 4 основних принципах, що описані у табл. 1.3 [3]. Наведені принципи є базовими і досить часто можуть мати рекомендаційний характер.

Таблиця 1.3

Принципи екологічної політики підприємства у сфері міжнародного бізнесу

<i>Постулат екологічної політики</i>	<i>Короткий опис</i>
Принцип альтернативної вартості	Цей принцип стверджує, що вигоду від раціонального використання природних ресурсів має перевищувати альтернативні витрати.
Принцип «забруднювач платить».	Цей принцип сприяє зменшенню та запобіганню забрудненню навколишнього середовища, включаючи екологічні витрати у собівартість виробленої продукції.
Принцип довгострокової перспективи	Цей принцип заснований на тому, що більшість наслідків забруднення навколишнього середовища проявляються не відразу, а лише через тривалий період часу.
Принцип взаємозалежності	Екологічна система складається з багатьох підсистем, тому необхідно враховувати можливість переміщення забруднення між ними.

*Джерело: складено на основі [3]

За сучасних умов одним із найпопулярніших міжнародних стандартів у сфері регулювання системи екологічного менеджменту серії ISO є міжнародний стандарт 14001:2015 «Системи екологічного менеджменту» [36]. Стандарт ISO 14001:2015 визначає вимоги до системи екологічного менеджменту, яку організація може використовувати для покращення своїх екологічних показників. Мета цього стандарту полягає в тому, щоб запропонувати організаціям підхід для захисту навколишнього середовища та реагування на екологічні умови, що змінюються, в балансі із соціально-економічними потребами. Стандарт ISO 14001 визначає вимоги, що дозволяють організації досягати запланованих результатів, які вона встановила для своєї системи екологічного менеджменту [36].

Згідно з рекомендаціями стандарту, розроблення і впровадження системи екологічного управління має відбуватися в такій послідовності (рис. 1.1). Екологічна політика суб'єкта міжнародного бізнесу має бути сформована так, щоб врахувати не тільки поточні, але й колишні види діяльності підприємства, а також імовірний вплив на довкілля життєвого циклу видів продукції,

запланованих до виробництва. Також важливим є розроблення та оприлюднення детального опису системи екологічного управління підприємства, який дозволяє аудитору встановити, чи правильно функціонує система, і який ураховує всі аспекти впливу підприємства на довкілля [36].

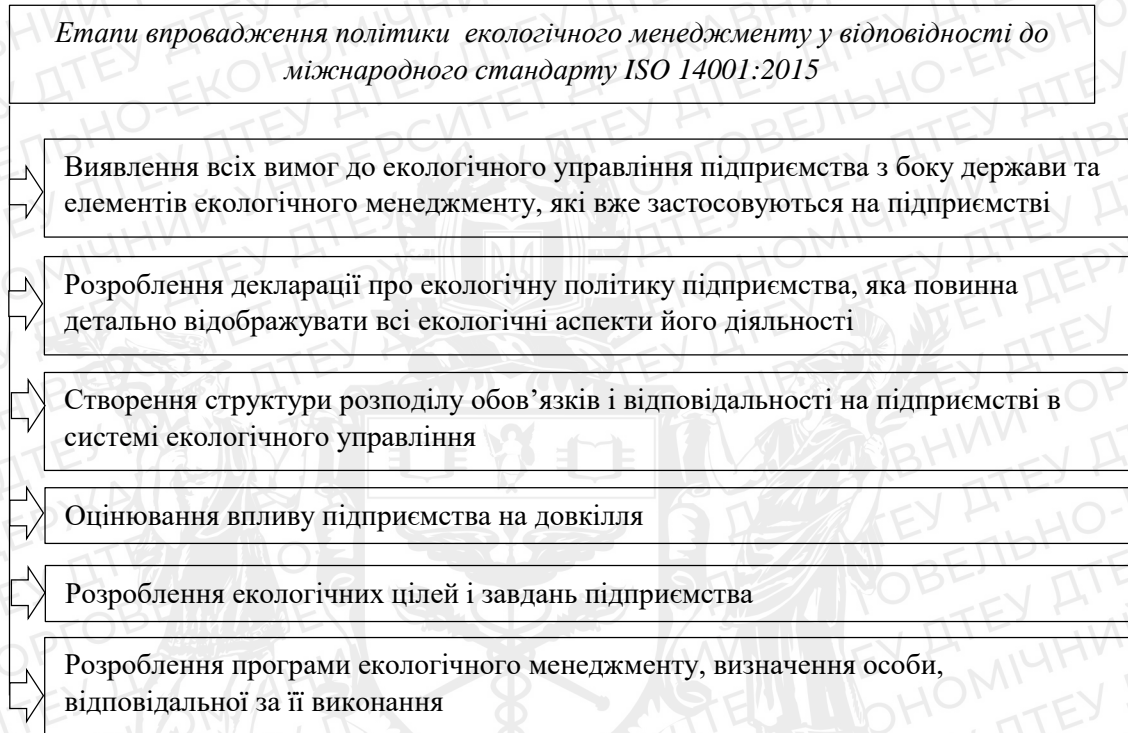

Рис. 1.1. Етапи впровадження політики екологічного менеджменту у відповідності до міжнародного стандарту ISO 14001:2015

*Джерело: складено на основі [36]

Надалі важливо також навести деякі успішні кейси впровадження стандартів екологічної політики на державному рівні на прикладі деяких зарубіжних країн.

У процесі формування методу та ідеології екологічної політики традиційно виділяють три основні етапи [11]:

1. Перший етап (1970-1983 рр.). Основними принципами, які домінували на цьому етапі, були: «забруднювач платить» (принцип плати природокористувачам), збереження існуючого стану навколишнього середовища, запобігання забрудненню, використання технологій, що мінімізують забруднення.

2. Другий етап (1984-2000 рр.). На цьому етапі вчені масово привертають увагу громадськості до екологічних проблем (руйнування озонового шару, кислотні дощі, збереження біорізноманіття).

3. Третій етап (2000 - наші дні) характеризується скороченням викидів вуглецю та збільшенням частки вторинного використання сировини. На цьому етапі органи державної влади та місцевого самоврядування наділяються широкими повноваженнями у сфері екології та природокористування [11].

Цільовими орієнтирами впровадження політики екологічного менеджменту на підприємстві суб'єкті міжнародного бізнесу можуть бути інвестиції, спрямовані у заходи екологічної політики в країнах ЄС (рис. 1.2).

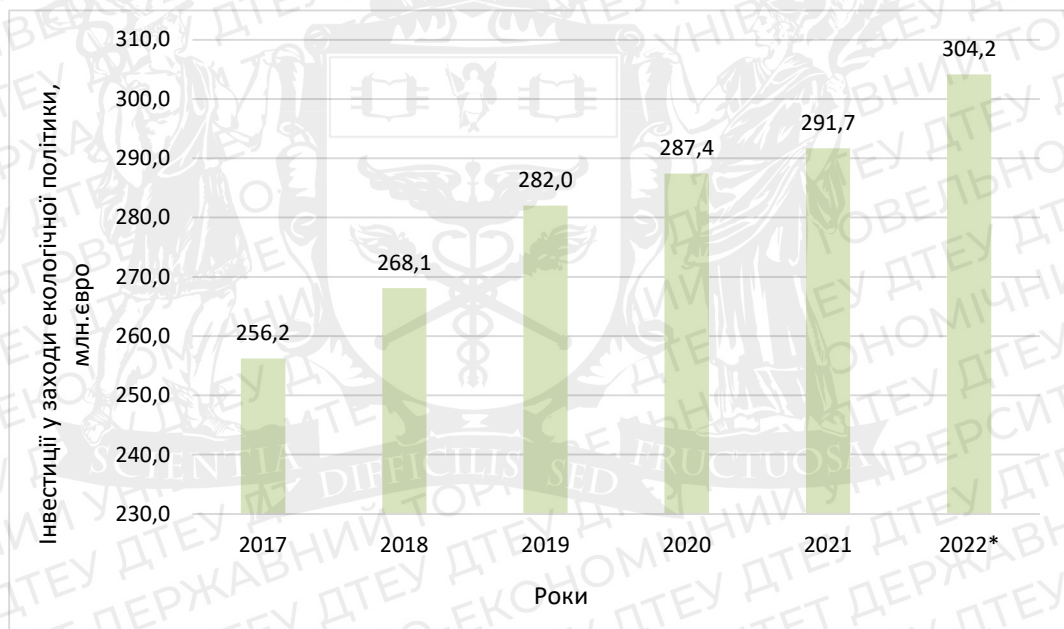

Рис. 1.2. Цільові орієнтири впровадження політики екологічного менеджменту на підприємстві суб'єкті міжнародного бізнесу

*Джерело: складено на основі [27]

Отже, екологічну політику можна коротко визначити як діяльність, спрямовану на захист навколишнього середовища та раціональне та дбайливе використання різноманітних природних ресурсів. На макрорівні екологічна політика виражається через діяльність суспільства і держави, спрямовану на: ефективне поєднання функцій природокористування та охорони навколишнього середовища; охорону та оздоровлення природного середовища; запровадження

безвідходних та маловідходних, екологічно чистих технологій; забезпечення екологічної безпеки громадян; розвиток природоохоронного виховання та освіти. На мікрорівні екологічна політика підприємств в сфері міжнародного бізнесу визначається впровадженням політики екологічного менеджменту (ПЕМ) незалежно від видів діяльності, історії створення, розміру. Впровадження політики екологічного менеджменту дозволяє підприємствам оцінювати ризики та можливості, пов'язані з її екологічними аспектами, зобов'язаннями дотримання, контекстом, вимогами та очікуваннями зацікавлених сторін, а також розробляти дії щодо усунення/зниження несприятливих екологічних впливів та посилення сприятливих екологічних впливів.

1.2. Аналіз екологічної політики Асоціації «УНК МТП» та її підприємницький аспект

У даному питанні варто спочатку навести загальну характеристику Асоціації «УНК МТП», а потім визначити основні напрямки здійснення екологічної політики даної організації. Асоціація «УНК МТП» є уповноваженим органом від імені Світової організації бізнесу, ціль якого – представляти на території України проекти іноземних інвесторів, здійснювати аналіз тенденцій розвитку бізнесу та забезпечувати впровадження заходів щодо розвитку міжнародного співробітництва у сфері інвестиційно-інноваційної діяльності, міжнародної торгівлі, дипломатичного сприяння зовнішньоекономічних зв'язків.

Стратегічну канву діяльності організації на території України представлено у табл. 1.4. Асоціація «УНК МТП» є неприбутковою, некомерційною структурою. Згідно Статуту, організація зареєстрована під повною назвою Асоціація підприємств «Український національний комітет Міжнародної Торгової Палати». Асоціація «УНК МТП» здійснює діяльність в сегменті міжнародного співробітництва, надаючи інформаційно-консультаційні, координаційні та представницькі послуги [41].

Основними каналами комунікацій Асоціації «УНК МТП» з представниками бізнесу, а також з іншими регуляторними та координаційними організаціями, є прями та непрямі канали, до яких відносяться мас-медіа; ділові контакти між посадовими особами; веб-сайти організації та інших установ; електронна платформа для звернень підприємців за адміністративними послугами.

Таблиця 1.4

Характеристика стратегічної канви Асоціації «УНК МТП»

Фактори зовнішнього середовища	Основні завдання Асоціації «УНК МТП»	Способи організації діяльності	Основні напрями діяльності у сфері регулювання міжнародного бізнесу
Міжнародне економічне середовище Нормативно-правова база регулювання зовнішньої торгівлі	- міжнародні відносини, регулювання зовнішньої торгівлі, міжнародної фінансової та технічної співпраці;	-адміністративні -економічні -представницькі	1. Організація та виконання представницьких функцій для забезпечення комунікацій між вітчизняними підприємствами та міжнародними партнерами. 2. Організація аналізу та моніторингу даних стосовно розвитку міжнародних ринків, надання відповідних консультаційних послуг у сфері сприяння зовнішньо-торгівельному співробітництву. 3. Підтримання постійних зв'язків із Штаб-квартирою Міжнародної Торгової Палати у м. Парижі (Франція), підрозділами й іншими структурами організації
Ключові ресурси для функціонування	- співробітництво з органами державної влади, недержавними громадськими та підприємницькими організаціями;	Комунікаційні канали	
Співробітники організації; Інформаційні ресурси та доступ до баз даних.	- сприяння в організації інфраструктури інформаційного обслуговування підприємства;	- Мас-медіа; - Ділові контакти між посадовими особами; - Веб-сайти організації та інших установ; -електронна платформа для звернень підприємців за адміністративними послугами	
Контактні аудиторії для здійснення діяльності	- організація взаємодії між суб'єктами підприємницької діяльності; - координація взаємовідносин підприємців з державою в особі її органів		
-Міжнародна Торгова Палата (м. Париж); -Міжнародний Арбітражний Суд при МТП; -Кабінет Міністрів України; -Асоціації підприємців України; -Окремі великі компанії, що виходять на зовнішні ринки			

Джерело: розроблено автором за даними Асоціації «УНК МТП»

Головними завданнями функціонування Асоціації «УНК МТП» у сфері сприяння розвитку міжнародного бізнесу є наступні: сприяння встановленню міжнародних відносин між вітчизняними компаніями та зарубіжними

партнерами; координація заходів сприяння зовнішній торгівлі, міжнародній фінансовій та технічній співпраці; співробітництво з органами державної влади, недержавними громадськими та підприємницькими організаціями; сприяння в організації інфраструктури інформаційного обслуговування підприємництва; організація взаємодії між суб'єктами підприємницької діяльності; координація взаємовідносин підприємців з державою в особі її органів.

Надалі варто охарактеризувати особливості екологічної політики досліджуваної організації. З цією метою варто охарактеризувати візію та місію організації в частині сприяння сталому розвитку підприємництва в Україні, а також забезпечення прискорення адаптації підприємств до міжнародних екологічних стандартів з метою їх інтеграції у світовий економічний простір.

Візія здійснення екологічної політики на рівні окремих органів Асоціації «УНК МТП» формується через визначення перспектив власне самої організації у процесах адаптації до вимог екологічних стандартів (рис. 1.3).

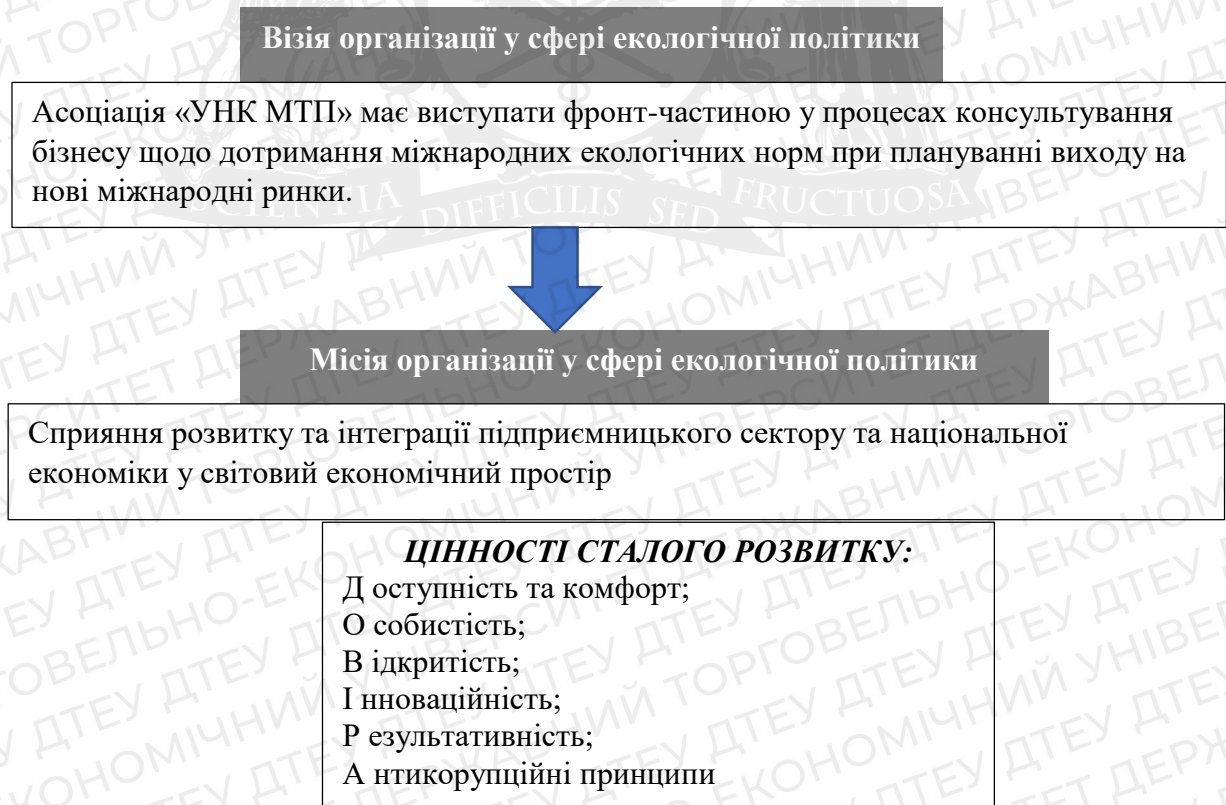

Рис. 1.3. Візія, місія та основні цінності Асоціації «УНК МТП» через призму здійснення екологічної політики
Джерело: розроблено автором за даними Асоціації «УНК МТП»

Зокрема, Асоціація «УНК МТП» виступає фронт-частиною у процесах консультування бізнесу щодо дотримання міжнародних екологічних норм при плануванні виходу на нові міжнародні ринки. Нині організація має у своєму арсеналі певні напрацьовані методики для забезпечення комунікаційної взаємодії між підприємцями та міжнародними організаціями, що є регуляторами у сфері технологічних і екологічних стандартів.

Як було зазначено вище, Асоціації «УНК МТП» забезпечує надання консультаційних послуг для вітчизняних підприємств у сфері адаптації до міжнародних стандартів екологічного управління. Нижче у табл. 1.5 проілюстровано основні сфери стандартизації та елементи екологічного управління, щодо яких надаються зазначені послуги консультаційної підтримки з боку Асоціації.

Таблиця 1.5

**Сфери екологічного управління, щодо яких надаються послуги
консультаційної підтримки з боку Асоціації «УНК МТП»**

<i>Сфера стандартизації</i>	<i>Структура ISO/TC 207 (кластери стандартизації)</i>	<i>Організація, яка здійснює регулювання</i>	<i>Країна, де розміщений секретаріат організації з регулювання</i>
Терміни та визначення	SC6 (Telecommunications)	National Science Foundation (NSF)	США (US)
Оцінка екологічних показників діяльності організації	SC4 (Industrial Data Integrated Ontologies and Models)	American national standards institute (ANSI)	США (US)
Екологічний аудит	SC2 (Quality systems)	National Nanotechnology Initiative (NNI)	Нідерланди (NL)
Системи екологічного управління	SC1 (Green Economy)	British Standards Institution (BSI)	Великобританія (UK)
Екологічне маркування	SC3 (Optical materials and components)	Standart Australia Association (SAA)	Австралія (AU)

Джерело: розроблено автором за даними Асоціації «УНК МТП»

На сьогодні Асоціація «УНК МТП» має членство в технічному комітеті ISO/TC 207 (Environmental management Committee), який спеціалізується на

формуванні регламентів стандартизації в рамках таких кластерів як SC6 (Telecommunications), SC4 (Industrial Data Integrated Ontologies and Models), SC2 (Quality systems), SC1 (Green Economy), SC3 (Optical materials and components). Даний регулятивний орган є одним з найбільших технічних комітетів ISO. У роботі даного комітету сьогодні приймають участь делегації учасників (експертів) з більш ніж 100 країн. При цьому одним з важливих напрямків роботи Асоціації є оцінювання перспектив та ризиків функціонування відповідного підприємства щодо екологічних параметрів та вимог у відповідному регіоні світу та країні. У даному аспекті мова йде про оцінювання етапу життєвого циклу та рівня зрілості організації щодо імплементації вимог міжнародних екологічних норм і стандартів у її процесно-виробничу систему (схематично це зображено в Додатку А).

Варто також додати, що для оцінювання рівня екологічних ризиків та ступеня зрілості (Maturity Level) для відповідної організації на предмет імплементації вимог міжнародних екологічних стандартів, Асоціація «УНК МТП» використовує алгоритм Шухарта-Демінга, який є сьогодні одним із базових для формування систем екологічного менеджменту в межах різних міжнародних компаній (Додаток Б). Зміст даного алгоритму полягає у проведенні скринінгового аналізу організації, яка звернулася за консультаціями. Основними результатами скринінгу є визначення пакету вимог до системи екологічного управління, яку можна впровадити, виходячи із типу, розміру та специфіки функціонування організації. Зазвичай, Асоціація «УНК МТП» надає своєму клієнту (організації) відповідний звіт, який містить наступні розділи: 1) попередній аналіз середовища організації; 2) планування можливих заходів щодо імплементації міжнародних екологічних стандартів; 3) попередня прогнозна оцінка дієвості заходів з імплементації; 4) пропозиції до стратегії поліпшення стану організації у процесі адаптації до екологічних нормативів.

Надалі проаналізуємо основні індикатори, що характеризують особливості функціонування досліджуваної установи через призму сприяння адаптації вітчизняних підприємств до принципів екологічного регулювання на світових

ринках, зокрема в ЄС. Для здійснення аналізу джерелом послугувала певна фактографічна інформація, отримана від працівників організації.

На рис. 1.4 проілюстровано основні індикатори, що характеризують основні результати діяльності Асоціації по залученню організацій (підприємств) та їх стейкхолдерів до реалізації програм з адаптації до екологічних нормативів.

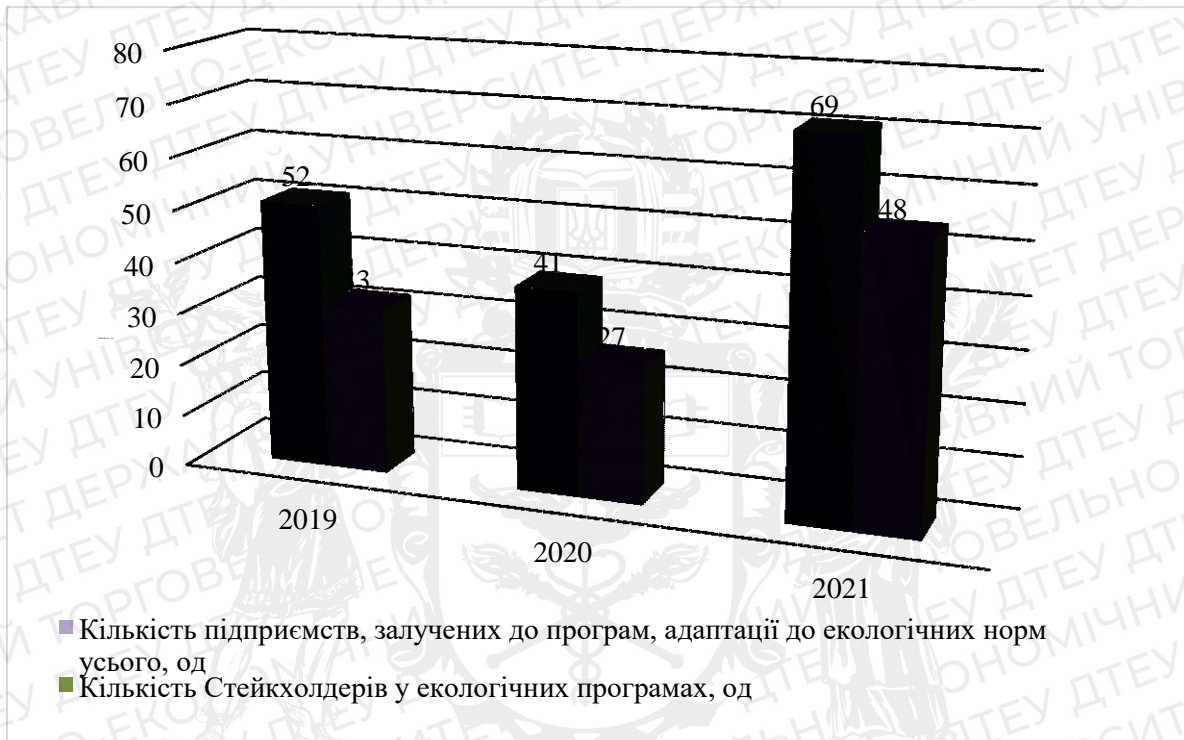

Рис. 1.4. Результати діяльності Асоціації по залученню організацій (підприємств) та їх стейкхолдерів до реалізації програм з адаптації до екологічних нормативів (станом на кінець року)

Джерело: розроблено автором за даними Асоціації «УНК МТП»

На основі даних Асоціації, що наведено на рис. 1.4, можна зробити висновки про те, що у 2019 році кількість залучених учасників до проектів в рамках програм адаптації до міжнародних екологічних стандартів становила 52 од, а кількість стейкхолдерів за цими ініціативами складала 33 од. У 2020 році параметр кількості учасників становив 41 од (що на 21% менше до рівня 2019 року), а кількість стейкхолдерів знизилася до 27 од (на 20% менше порівняно з 2019-м роком). Головним чинником скорочення показників роботи Асоціації у напрямку екологічної політики за 2019-2020 рр. була коронакриза. Спричинені

пандемією COVID-19 карантинні заходи заблокували на певний час більшість ініціатив.

Розблокування цих проектів відбулося лише у другій половині 2020 року після послаблення суворих карантинних обмежень. У 2021 р. показник кількості організацій-учасників екологічних ініціатив Асоціації склав 69 од (на 41% більше по відношенню до 2020 р.), а кількість стейкхолдерів склала 48 од (на 44% вище за 2020 р.).

Варто також проаналізувати показники, що визначають обсяги залучення фінансування проектів з екологічного фінансування із спеціальних сформованих фондів на рівні спеціального фонду Державного бюджету України (рис. 1.5).

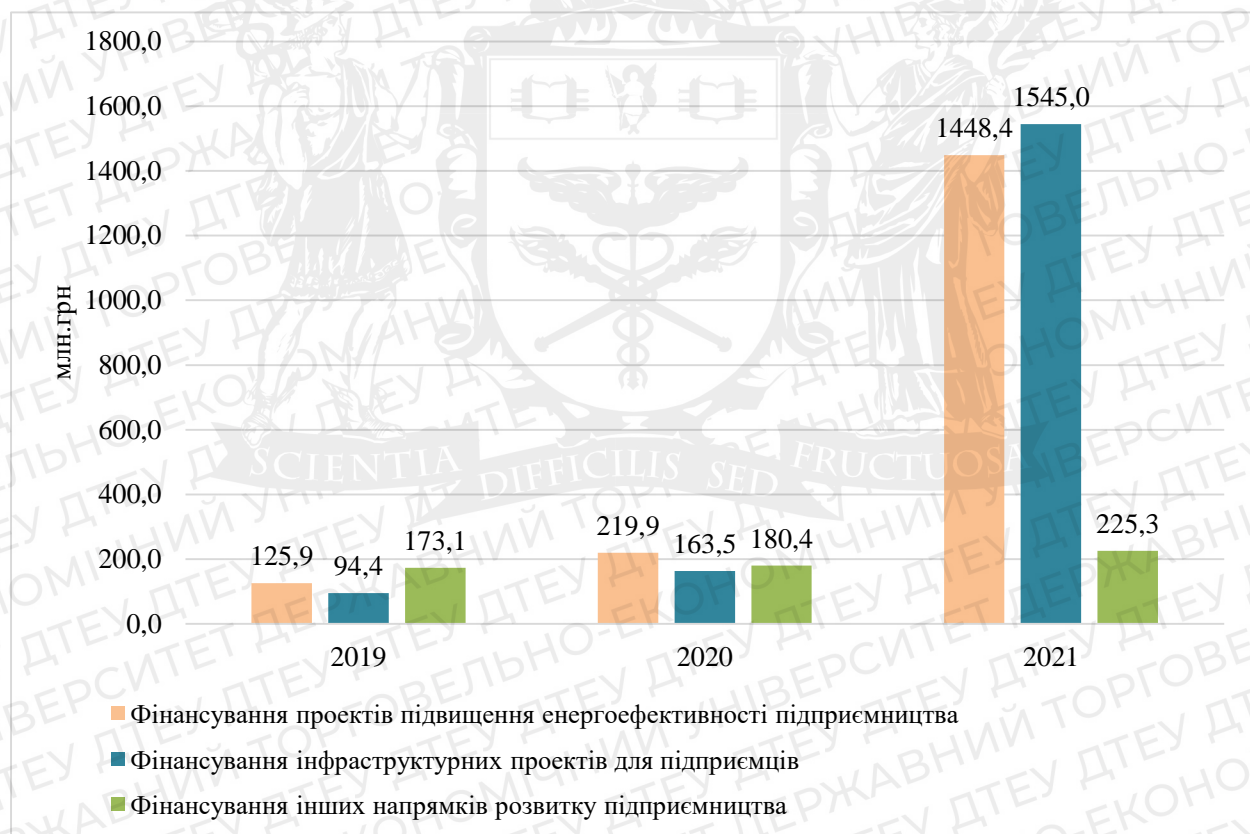

Рис. 1.5. Фінансування витрат Асоціації в рамках екологічних проектів у 2019-2021 рр у сфері енергоефективності та впровадження енергозберігаючих технологій за вимогами міжнародних стандартів, тис.грн

Джерело: розроблено автором за даними Асоціації «УНК МТП»

Виходячи зі статистичних даних можемо зробити висновки про те, що обсяги фінансування мали поступову динаміку до зростання. У 2019 році даний показник склав усього 4,4 млн. У 2020 році, попри коронавірусні наслідки,

фінансування незначно зросло, переважно за рахунок необхідності здійснювати підключення до міжнародних баз даних, на основі яких проводився аналіз екологічних ризиків та можливого впливу змін до економічної політики організацій-клієнтів. У 2021 році витрати зросли до 32,1 млн.грн переважно за рахунок організації спеціалізованої групи з моніторингу екологічних стандартів та проектів з імплементації енергоефективних технологій.

Зокрема, на рис. В1 (Додаток В). проілюстровано основні параметри розподілу структури фінансування витрат Асоціації в рамках екологічних проектів у 2019-2021 рр у сфері енергоефективності та впровадження енергозберігаючих технологій за вимогами міжнародних стандартів.

З даних рис. Г1 (Додаток) можна спостерігати, що обсяги витрат на фінансування проектів енергоефективності у 2020 році були вищими. Однак, зростання обсягу витрат було зумовлене завершенням досліджень, які було розпочато ще наприкінці 2019 р. У 2021 році відбулося суттєве збільшення обсягу інвестованих коштів у консультаційні проекти до 1448,4 тис.грн.

Наступним важливим кроком у сприянні розвитку екологічних стандартів є участь представників Асоціації у роботі Мінрегіону України в рамках енергоефективних проектів (зеленої енергетики зокрема, а також у проектах термомодернізації). Основні результати роботи в цьому напрямку наведено на рис. Д1 (Додаток Д).

Можемо бачити, що участь Асоціації у ініціативах щодо удосконалення екологічних стандартів у сфері проектування енергоефективних технологій у 2021 році дещо знизилася порівняно з 2019 роком. Однак, зріс рівень ініціативи організації у роботі над базою даних з об'єктів нерухомого майна, що підлягає термомодернізації. Зокрема, більш детальні дані наведено у Додатку 3.

Варто також додати, що робота організації полягає у сприянні розвитку міжнародної торгівлі та інвестицій із впровадженням кращих світових практик. Асоціація «УНК МТП» здійснює реалізацію програм для сприяння розвитку національного підприємництва за наступними напрямками: «GREENENERGY Initiative» – формування політики та реалізації проектів розвитку «зеленої

економіки» в Україні; «Єдине вікно - локальне рішення» – спрощення процедур міжнародної торгівлі.

При розкритті даного аспекту варто також згадати про основні особливості політики України в сфері екології, а також про проблеми, що виникли через шкоду, завдану українському довкіллю внаслідок війни. До 2022 року органами державної влади здійснювався курс на поступове посилення екологічного контролю з метою наближення України до стандартів ЄС. Зокрема, законодавчими змінами, введеними у 4 кв. 2021 року передбачалося збільшення ряду ставок екологічного податку [44]. Однак, після початку повномасштабного вторгнення Росії на територію нашої країни було прийнято законодавчі зміни, які полегшують адміністрування екологічного оподаткування та екологічний контроль. Так, 23 березня 2022 року було прийнято законодавчі зміни про відміну екологічного податку на період, що співвідноситься з тривалістю військового стану [44].

На наш погляд, в аспекті імплементації норм ЄС у сфері екологічного регулювання та екологічних стандартів, очікується, що в перспективі Україна повністю зможе перейти на євростандарти екологічного контролю. Тим паче, більшість суб'єктів господарювання вже здійснили адаптацію, оскільки вони виступають експортерами харчової продукції та агросировини на ринки ЄС.

Отже, головними завдання функціонування Асоціації «УНК МТП» у сфері сприяння розвитку міжнародного бізнесу є наступні: сприяння встановленню міжнародних відносин між вітчизняними компаніями та зарубіжними партнерами; координація заходів сприяння зовнішньої торгівлі, міжнародної фінансової та технічної співпраці, тощо. На сьогодні Асоціація «УНК МТП» має членство в технічному комітеті ISO/TC 207. Даний регулятивний орган є одним з найбільших технічних комітетів ISO. Для оцінювання рівня екологічних ризиків та ступеня зрілості (Maturity Level) для відповідної організації на предмет імплементації вимог міжнародних екологічних стандартів, Асоціація «УНК МТП» використовує алгоритм Шухарта-Демінга, який є сьогодні одним із

базових для формування систем екологічного менеджменту в межах різних міжнародних компаній.

Висновки до розділу 1

На мікрорівні екологічна політика підприємств в сфері міжнародного бізнесу визначається впровадженням політики екологічного менеджменту (ПЕМ) незалежно від видів діяльності, історії створення, розміру. Впровадження ПЕМ нині не є обов'язковою вимогою законодавства, проте більшість експортно орієнтованих підприємств застосовують цю систему, оскільки розуміють її значущість у глобальному масштабі. Екологічні катастрофи у світі відбуваються практично щодня. Багато таких лих трапляються внаслідок впливу промислових підприємств на навколишнє середовище в невеликому або великому розмірі.

Асоціація «УНК МТП» виступає фронт-частиною у процесах консультування бізнесу щодо дотримання міжнародних екологічних норм при плануванні виходу на нові міжнародні ринки. Нині організація має у своєму арсеналі певні напрацьовані методики для забезпечення комунікаційної взаємодії між підприємцями та міжнародними організаціями, що є регуляторами у сфері технологічних і екологічних стандартів.

РОЗДІЛ 2

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ АСОЦІАЦІЇ «УНК МТП» У МІЖНАРОДНОМУ БІЗНЕСІ

2.1. Оцінка сприятливості середовища міжнародного бізнесу Асоціації «УНК МТП»

Враховуючи євроінтеграційне спрямування України, з метою оцінки рівня сприятливості середовища міжнародного бізнесу для діяльності Асоціації «УНК МТП» в рамках екологічної складової, необхідно виявити, які напрямки екологічної політики на території країн ЄС можуть бути використані у діяльності Асоціації. Також для досягнення мети дослідження в рамках даного питання необхідно розуміти основний бізнес-кейс, який може бути використаний Асоціацією для реалізації своєї екологічної політики.

Для характеристики такого бізнес-кейсу потрібно враховувати наступні детермінанти:

- Асоціація надає консультаційні послуги для вітчизняних підприємств, які прагнуть поліпшити свої позиції на зовнішніх ринках;
- для наведених підприємств важливо розуміти основні аспекти екологічних стандартів та екологічної політики країн ЄС, аби мати змогу вийти на ринки цих країн з мінімальними перешкодами;
- вітчизняні підприємства зацікавлені в отриманні надійних консультацій, на які можна спиратися при формуванні своїх стратегічних рішень.

Враховуючи наведені детермінанти, можна визначити наступний бізнес-кейс для здійснення оцінки сприятливості середовища міжнародного бізнесу Асоціації «УНК МТП»: Асоціація повинна мати інформацію про рівень розвитку та особливості вимог екологічного законодавства країн ЄС, аби надалі використовувати цю інформацію для надання консультаційних послуг вітчизняним підприємствам.

Рівень сприятливості міжнародного середовища в контексті нашого дослідження – це рівень лояльності екологічного законодавства зарубіжних

країн, на які потенційно можуть виходити вітчизняні підприємства. Кінцевим результатом оцінки сприятливості міжнародного середовища має бути висновок про перелік найбільш привабливих країн з точки зору впливу екологічного законодавства на діяльність експортерів.

З метою проведення оцінки було використано інформаційні дані Євростату (база даних щодо різних аспектів соціально-економічного життя в розрізі країн ЄС). Аналізований період вибірки даних - 2017-2021 рр. Дані за 2022 рік ще не представлені в базі (зазвичай вони публікуються у другій половині року, який слідує за звітним).

Першим показником, який вартий уваги для здійснення оцінки, є показник частки екологічних зборів та податків у загальній сумі податкових надходжень до бюджету відповідної країни. Чим вищим є даний показник, тим вищим є рівень екологічного оподаткування, та, відповідно, тим меншим є рівень привабливості відповідної країни за критерієм екологічної політики для виходу на її ринок експортера. Однак, дане твердження є дискусійним, оскільки, з іншого боку, низький показник податкових надходжень може бути наслідком жорсткого контролю за дотриманням екологічних стандартів. Наприклад, країни ЄС з 2021р. сплачують в загальний бюджет ЄС податок на неперероблені відходи пластикової упаковки за єдиною ставкою 0,80 євро за кілограм. Тобто спостерігається обернена залежність між сплатою податку і станом переробки пластику.

У табл. 2.1 наведено динаміку згаданого показника по країнах ЄС та по союзу в цілому за 2017-2021 рр. Як можемо бачити зі статистичних даних, у цілому в ТОП-10 країн ЄС за показником частки екологічних зборів та податків у загальній сумі податкових надходжень до бюджету входили такі країни: Греція, Болгарія, Латвія, Хорватія, Польща, Нідерланди, Румунія, Словенія, Італія, Естонія. Найнижчі значення аналізованого показника були характерні для таких країн як Австрія, Ісландія, Франція, Швейцарія, Іспанія, Швеція, Німеччина, Норвегія, Люксембург.

Таблиця 2.1

**Динаміка частки екологічних зборів та податків у загальній сумі
податкових надходжень до бюджету відповідної країни ЄС**

Країни	Значення по роках, %					Показник абсолютного приросту, %			
	2017	2018	2019	2020	2021	2017-2018	2018-2019	2019-2020	2020-2021
Греція	10,24	9,49	9,79	9,69	9,98	-0,75	0,30	-0,10	0,29
Болгарія	9,38	8,81	9,85	9,89	9,06	-0,57	1,04	0,04	-0,83
Латвія	11,23	10,87	9,58	9,81	8,97	-0,36	-1,29	0,23	-0,84
Хорватія	9,41	9,38	9,22	8,92	8,75	-0,03	-0,16	-0,30	-0,17
Польща	7,85	7,7	7,23	7,12	8	-0,15	-0,47	-0,11	0,72
Нідерланди	8,63	8,62	8,64	7,99	7,77	-0,01	0,02	-0,65	-0,22
Румунія	7,78	7,59	8,14	7,3	7,43	-0,19	0,55	-0,84	0,13
Словенія	9,84	9,08	8,9	7,85	7,29	-0,76	-0,18	-1,05	-0,56
Італія	7,99	7,94	7,7	7,14	6,93	-0,05	-0,24	-0,56	-0,21
Естонія	8,71	8,31	9,57	7,2	6,81	-0,40	1,26	-2,37	-0,39
Словаччина	7,51	7,31	7,28	7,1	6,74	-0,20	-0,03	-0,18	-0,36
Португалія	7,56	7,41	7,33	6,71	6,63	-0,15	-0,08	-0,62	-0,08
Кіпр	9,03	8,55	7,37	6,98	6,5	-0,48	-1,18	-0,39	-0,48
Мальта	8,4	8,2	8,25	7,68	6,46	-0,20	0,05	-0,57	-1,22
Данія	8,02	8,15	7,02	6,71	6,	0,13	-1,13	-0,31	-0,71
Угорщина	6,43	6,16	6,22	6,01	5,94	-0,27	0,06	-0,21	-0,07
Фінляндія	6,9	6,92	6,63	6,51	5,81	0,02	-0,29	-0,12	-0,70
Литва	6,49	6,58	6,23	6,23	5,77	0,09	-0,35	0,00	-0,46
Бельгія	6,02	6,02	6,07	5,8	5,72	0,00	0,05	-0,27	-0,08
Ірландія	7,78	7,01	6,42	6,05	5,51	-0,77	-0,59	-0,37	-0,54
Чехія	5,67	5,44	5,67	5,35	5,12	-0,23	0,23	-0,32	-0,23
Австрія	5,71	5,39	5,35	4,97	4,99	-0,32	-0,04	-0,38	0,02
Ісландія	5,93	5,8	5,72	5,56	4,85	-0,13	-0,08	-0,16	-0,71
Франція	4,98	5,13	5,1	4,78	4,82	0,15	-0,03	-0,32	0,04
Швейцарія	5,	5,15	5,07	4,97	4,78	0,15	-0,08	-0,10	-0,19
Іспанія	5,42	5,28	5,09	4,74	4,59	-0,14	-0,19	-0,35	-0,15
Швеція	4,8	4,76	4,79	4,72	4,45	-0,04	0,03	-0,07	-0,27
Німеччина	4,61	4,45	4,39	4,26	4,38	-0,16	-0,06	-0,13	0,12
Норвегія	5,9	5,54	5,24	5,16	4,03	-0,36	-0,30	-0,08	-1,13
Люксембург	4	4,33	4,43	3,61	3,75	-0,12	0,10	-0,82	0,14
Європейський Союз - 27 країн (з 2020 р.)	6,06	5,99	5,89	5,57	5,52	-0,07	-0,10	-0,32	-0,05

Джерело: розроблено автором за даними [50]

Характеризуючи загальну тенденцію до зміни оціночного показника в розрізі усіх країн ЄС, можна зробити висновок про те, що рівень податкового навантаження у екологічній сфері мав динаміку до зниження, що в цілому є позитивним.

Іншим показником для аналізу екологічної політики країн ЄС є частка витрат на екологічне регулювання по відношенню до ВВП відповідної країни.

Чим вищим є даний показник, тим більші витрати здійснюються відповідною країною на забезпечення регуляторних заходів і процедур в екологічній сфері. Для експортерів це може мати наслідки у формі ускладнення процедур проходження митного контролю на пунктах пропуску, більші витрати на формування пакету документів, пов'язаних із сертифікацією (екологічні сертифікати на продукцію), певні екологічні вимоги та обмеження до технології з виготовлення експортованих товарів.

У табл. 2.2 наведено динаміку згаданого показника по країнах ЄС та по союзу в цілому за 2017-2021 рр.

Таблиця 2.2

Динаміка частки витрат на екологічне регулювання по відношенню до ВВП відповідної країни ЄС, %

Країни	Значення по роках, %					Показник приросту, %			
	2017	2018	2019	2020	2021	2017-2018	2018-2019	2019-2020	2020-2021
Австрія	3,40	3,50	3,50	3,47	3,49	0,10	-	- 0,03	0,02
Бельгія	3,20	3,30	3,20	3,23	3,24	0,10	- 0,10	0,03	0,01
Чехія	2,70	2,70	2,60	2,67	2,66	-	- 0,10	0,07	- 0,01
Нідерланди	2,40	2,50	2,40	2,43	2,44	0,10	- 0,10	0,03	0,01
Естонія	2,30	2,50	2,20	2,33	2,34	0,20	- 0,30	0,13	0,01
Хорватія	2,40	2,30	2,30	2,33	2,31	- 0,10	-	0,03	- 0,02
Польща	1,90	1,90	2,80	2,20	2,30	-	0,90	- 0,60	0,10
Німеччина	2,10	2,20	2,20	2,17	2,19	0,10	-	- 0,03	0,02
Швеція	2,00	2,10	2,10	2,07	2,09	0,10	-	- 0,03	0,02
Словенія	1,90	2,00	2,10	2,00	2,03	0,10	0,10	- 0,10	0,03
Данія	2,10	2,00	2,00	2,03	2,01	- 0,10	-	0,03	- 0,02
Ісландія	1,60	1,70	1,80	1,90	2,00	0,10	0,10	0,10	0,10
Франція	1,90	1,90	2,00	1,93	1,94	-	0,10	- 0,07	0,01
Швейцарія	1,80	1,80	1,80	1,90	1,90	-	-	0,10	-
Латвія	1,60	1,70	2,00	1,77	1,82	0,10	0,30	- 0,23	0,06
Італія	1,80	1,80	1,80	1,80	1,80	-	-	-	-
Литва	1,70	1,90	1,70	1,77	1,79	0,20	- 0,20	0,07	0,02
Словаччина	1,90	1,70	1,80	1,80	1,77	- 0,20	0,10	-	- 0,03
Іспанія	1,60	1,60	1,60	1,70	1,70	-	-	0,10	-
Норвегія	1,50	1,50	1,50	1,70	1,70	-	-	0,20	-
Португалія	1,60	1,70	1,70	1,67	1,69	0,10	-	- 0,03	0,02
Угорщина	1,90	1,60	1,70	1,73	1,68	- 0,30	0,10	0,03	- 0,06
Кіпр	1,40	1,40	1,70	1,50	1,53	-	0,30	- 0,20	0,03
Фінляндія	1,60	1,50	1,40	1,50	1,47	- 0,10	- 0,10	0,10	- 0,03

продовження табл. 2.2

Країни	Роки					Показник приросту			
	2017	2018	2019	2020	2021	2017-2018	2018-2019	2019-2020	2020-2021
Мальта	1,30	1,40	1,50	1,40	1,43	0,10	0,10	- 0,10	0,03
Болгарія	1,50	1,30	1,50	1,43	1,41	- 0,20	0,20	- 0,07	- 0,02
Об'єднане Королівство	1,30	1,20	1,20	1,23	1,21	- 0,10	-	0,03	- 0,02
Греція	1,20	1,20	1,20	1,20	1,20	-	-	-	-
Люксембург	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	-	-	-	-
Румунія	0,60	0,80	0,80	0,73	0,78	0,20	-	- 0,07	0,04
Ірландія	0,70	0,60	0,70	0,67	0,66	- 0,10	0,10	- 0,03	- 0,01
Європейський Союз - 27 країн (з 2020 р.)	2,00	2,00	2,00	2,10	2,00	-	-	0,10	- 0,10

Джерело: розроблено автором за даними [51]

Як можемо бачити зі статистичних даних, у цілому в ТОП-10 країн ЄС за показником частки витрат на екологічне регулювання по відношенню до ВВП входили такі країни: Австрія, Бельгія, Чехія, Нідерланди, Естонія, Хорватія, Польща, Німеччина, Швеція, Словенія. Найнижчі значення аналізованого показника були характерні для таких країн як Кіпр, Фінляндія, Мальта, Болгарія, Об'єднане Королівство, Греція, Люксембург, Румунія, Ірландія. Виходячи зі статистичних даних можна зробити висновки про те, що середній рівень частки витрат на екологічне регулювання по відношенню до ВВП по ЄС майже не коливався і складав 2,0%. Однак, перші ТОП-10 країн мали значення даного показника, що перевищує середнє значення. Зокрема, для ряду країн спостерігалася динаміка до поступового збільшення показника середньорічного темпу приросту, а саме: Австрія - на 0,02%, Бельгія - на 0,01%, Нідерланди - на 0,01%, Естонія – на 0,01%, Польща - на 0,10 %, Німеччина - на 0,02%, Швеція - на 0,02%, Словенія - на 0,03%. Для наведених країн характерною була динаміка збільшення видатків держави на заходи екологічного захисту, що також є підґрунтям для посилення вимог до експортерів в плані дотримання екологічних стандартів. Заключним показником, обраним для аналізу екологічної політики країн ЄС, є інвестиції у формування політик та систем екологічного регулювання

по відношенню до ВВП відповідної країни. Чим вищим є даний показник, тим більші витрати здійснюються відповідною країною на забезпечення регуляторних заходів і процедур в екологічній сфері.

У табл. 2.3 наведено динаміку згаданого показника по країнах ЄС та по союзу в цілому за 2017-2021 рр.

Таблиця 2.3

Динаміка частки інвестицій на екологічне регулювання по відношенню до ВВП відповідної країни ЄС, %

Країни	Роки					Показник приросту			
	2017	2018	2019	2020	2021	2017-2018	2018-2019	2019-2020	2020-2021
Об'єднане Королівство	0,30	0,30	0,30	0,30	2,20	-	-	-	1,90
Угорщина	0,40	0,50	0,70	0,83	0,98	0,10	0,20	0,13	0,15
Словенія	0,50	0,70	0,60	0,70	0,75	0,20	- 0,10	0,10	0,05
Чехія	0,70	0,80	0,70	0,73	0,73	0,10	- 0,10	0,03	-
Польща	0,30	0,50	0,50	0,63	0,73	0,20	-	0,13	0,10
Швеція	0,40	0,50	0,50	0,57	0,62	0,10	-	0,07	0,05
Бельгія	0,60	0,60	0,60	0,60	0,60	-	-	-	-
Франція	0,40	0,40	0,50	0,53	0,58	-	0,10	0,03	0,05
Люксембург	0,30	0,40	0,40	0,47	0,52	0,10	-	0,07	0,05
Австрія	0,30	0,40	0,40	0,47	0,52	0,10	-	0,07	0,05
Латвія	0,30	0,30	0,40	0,43	0,48	-	0,10	0,03	0,05
Литва	0,30	0,30	0,40	0,43	0,48	-	0,10	0,03	0,05
Кіпр	0,30	0,20	0,40	0,40	0,45	- 0,10	0,20	-	0,05
Болгарія	0,40	0,50	0,40	0,43	0,43	0,10	- 0,10	0,03	-
Європейський Союз - 27 країн (з 2020 р.)	0,40	0,40	0,40	0,40	0,40	-	-	-	-
Німеччина	0,40	0,40	0,40	0,40	0,40	-	-	-	-
Нідерланди	0,40	0,40	0,40	0,40	0,40	-	-	-	-
Норвегія	0,30	0,30	0,40	0,50	0,40	-	0,10	0,10	- 0,10
Естонія	0,50	0,70	0,40	0,43	0,38	0,20	- 0,30	0,03	- 0,05
Ірландія	0,10	0,20	0,20	0,27	0,32	0,10	-	0,07	0,05
Хорватія	0,50	0,50	0,40	0,37	0,32	-	- 0,10	- 0,03	- 0,05
Мальта	0,10	0,20	0,20	0,27	0,32	0,10	-	0,07	0,05
Італія	0,30	0,30	0,30	0,30	0,30	-	-	-	-
Португалія	0,30	0,30	0,30	0,30	0,30	-	-	-	-
Ісландія	0,20	0,20	0,30	0,30	0,30	-	0,10	-	-
Словаччина	0,40	0,40	0,30	0,27	0,22	-	- 0,10	- 0,03	- 0,05
Греція	0,20	0,20	0,20	0,20	0,20	-	-	-	-
Іспанія	0,20	0,20	0,20	0,20	0,20	-	-	-	-
Румунія	0,20	0,30	0,30	0,30	0,20	0,10	-	-	- 0,10
Швейцарія	0,30	0,30	0,30	0,30	0,20	-	-	-	- 0,10

продовження табл. 2.3

Країни	Роки					Показник приросту			
	2017	2018	2019	2020	2021	2017-2018	2018-2019	2019-2020	2020-2021
Ірландія	0,70	0,60	0,70	0,67	0,66	- 0,10	0,10	- 0,03	- 0,01
Європейський Союз - 27 країн (з 2020 р.)	0,40	0,40	0,40	0,40	0,40	-	-	-	-

Джерело: розроблено автором за даними [52]

Як можемо бачити зі статистичних даних, у цілому в ТОП-10 країн ЄС за показником частки інвестицій на екологічне регулювання по відношенню до ВВП входили такі країни: Об'єднане Королівство, Угорщина, Словенія, Чехія, Польща, Швеція, Бельгія, Франція, Люксембург, Австрія. Найнижчі значення аналізованого показника були характерні для таких країн як Мальта, Італія, Португалія, Ісландія, Словаччина, Греція, Іспанія, Румунія, Швейцарія, Ірландія. Виходячи зі статистичних даних можна зробити висновки про те, що середній рівень частки інвестицій на екологічне регулювання по відношенню до ВВП по ЄС майже не коливався і складав 0,40%. Однак, перші ТОП-10 країн мали значення даного показника, що перевищує середнє. Зокрема, для ряду країн спостерігалася динаміка до поступового збільшення показника середньорічного темпу приросту, а саме: Об'єднане Королівство – на 1,90%, Угорщина – на 0,15%, Словенія - 0,05%, Польща - 0,10%, Швеція - 0,05%. Можемо також бачити, що для Сполученого Королівства зростання частки інвестицій у екологічні регуляторні механізми було дуже високим. На наш погляд, це можна пояснити протекціоністською політикою Великої Британії внаслідок брексіту.

Виходячи з отриманих результатів можна провести фінальну оцінку рівня привабливості кожної країни в плані екологічного регулювання та сили тиску регуляторних механізмів у сфері охорони навколишнього середовища. З цією метою можна використати індексний метод. Для цього було визначено значення агрегованого показника привабливості бізнес-середовища:

$$I = \frac{1}{N} \sum_{i=1}^N \frac{1}{M_i} \sum_{j=1}^{M_i} k_{ij}, \quad (2.1)$$

де I – агрегований параметр оцінки сприятливості середовища для відповідної країни;

M_i – кількість коефіцієнтів для визначення показника по i -тому чиннику бізнес-середовища відповідної країни;

N – кількість чинників впливу на розвиток міжнародного бізнесу на рівні відповідної країни;

K_{ij} – частка впливу j -го параметра i -тої складової бізнес-середовища країни ($j=1, \dots, M_i$).

Для розрахунків взято усереднені дані по кожному показнику з табл. 2.1-2.3 за 5 років для кожної країни. На основі групування (з використанням зведених таблиць в MS Excel) даних було отримано значення середніх показників (K_1 , K_2 та K_3) з табл. 2.1-2.3 по кожній країні за 2017-2021 рр. Далі, отримані середні значення показників було використано для розрахунку часткових індексів привабливості ($I_{ч1}$, $I_{ч2}$, $I_{ч3}$). За даними отриманих часткових індексів привабливості було визначено агреговані індекси привабливості для кожної країни (показник I). Відповідні результати проілюстровано у табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Результати оцінки часткових та агрегованих індексів привабливості бізнес-середовища у сфері розвитку екологічної політики різних країн ЄС

Країна	Середні значення показників за 2017-2021 рр.			Часткові індекси привабливості за 2017-2021 рр.			Агрегований індекс, $I = \sum I_{чN}/3$
	K_1	K_2	K_3	$I_{ч1} = \sum K_1 / K_{сєр}$	$I_{ч2} = \sum K_2 / K_{сєр}$	$I_{ч3} = \sum K_3 / K_{сєр}$	
Австрія	5,28	3,47	0,42	0,78	1,89	1,03	1,23
Бельгія	5,93	3,24	0,60	0,87	1,76	1,49	1,37
Болгарія	9,40	1,43	0,43	1,38	0,78	1,07	1,08
Греція	9,84	1,20	0,20	1,44	0,65	0,50	0,86
Данія	7,18	2,03		1,05	1,10	0,00	0,72
Естонія	8,12	2,34	0,48	1,19	1,27	1,20	1,22
Ірландія	6,55	0,66	0,22	0,96	0,36	0,54	0,62
Ісландія	5,57	1,80	0,26	0,82	0,98	0,64	0,81
Іспанія	5,02	1,64	0,20	0,74	0,89	0,50	0,71
Італія	7,54	1,80	0,30	1,11	0,98	0,74	0,94
Кіпр	7,69	1,51	0,35	1,13	0,82	0,87	0,94
Латвія	10,09	1,78	0,38	1,48	0,97	0,95	1,13
Литва	6,26	1,77	0,38	0,92	0,96	0,95	0,94
Люксембург	4,11	1,00	0,42	0,60	0,54	1,03	0,73
Мальта	7,80	1,41	0,22	1,14	0,77	0,54	0,82
Нідерланди	8,33	2,44	0,40	1,22	1,33	0,99	1,18

продовження табл. 2.4

Країна	Середні значення показників за 2017-2021 рр.			Часткові індекси привабливості за 2017-2021 рр.			Агрегований індекс, $I = \frac{\sum I_i}{N/3}$
	K_1	K_2	K_3	$I_{ч1} = \frac{\sum K_1}{K_{сер}}$	$I_{ч2} = \frac{\sum K_2}{K_{сер}}$	$I_{ч3} = \frac{\sum K_3}{K_{сер}}$	
Німеччина	4,42	2,17	0,40	0,65	1,18	0,99	0,94
Норвегія	5,17	1,58	0,38	0,76	0,86	0,94	0,85
Об'єднане Королівство		1,23	0,68	0,00	0,67	1,68	0,78
Польща	7,55	2,22	0,53	1,11	1,21	1,32	1,21
Португалія	7,13	1,67	0,30	1,05	0,91	0,74	0,90
Румунія	7,65	0,74	0,26	1,12	0,40	0,64	0,72
Словаччина	7,19	1,79	0,32	1,06	0,98	0,78	0,94
Словенія	8,59	2,01	0,65	1,26	1,09	1,61	1,32
Угорщина	6,15	1,72	0,68	0,90	0,94	1,69	1,18
Фінляндія	6,55	1,49	0,22	0,96	0,81	0,54	0,77
Франція	4,96	1,94	0,48	0,73	1,05	1,20	0,99
Хорватія	9,14	2,33	0,42	1,34	1,27	1,03	1,21
Чехія	5,45	2,66	0,73	0,80	1,45	1,82	1,36
Швейцарія	4,99	1,84	0,28	0,73	1,00	0,69	0,81
Швеція	4,70	2,07	0,52	0,69	1,13	1,28	1,03
Загальне середнє значення, $K_{сер}$	6,81	1,84	0,40	1,00	1,00	1,00	-

Джерело: розроблено автором

Для формулювання відповідних висновків потрібно представити отримані результати у більш наглядній формі. З цією метою значення агрегованих показників було відсортовано у порядку спадання та відранжовано усі країни за рівнем пріоритетності в плані екологічного регулювання (рис. 2.1).

Виходячи з проведених розрахунків та представлених на рис. 2.1 результатів групування можна зробити наступні висновки:

- 1) До групи країн з полегшеним екологічним регулюванням можна віднести такі країни, як Мальта, Ісландія, Швейцарія, Об'єднане Королівство, Фінляндія, Люксембург, Румунія, Данія, Іспанія, Ірландія. Система екологічного оподаткування по наведених країнах є менш інтенсивною, а обсяги державних витрат на формування механізмів екологічного регулювання (у т.ч. на процеси адміністрування екологічних стандартів та законів) мають більш полегшений характер, порівняно з іншими країнами ЄС. Тому, для експортерів по наведеній

групі країн ризику стосовно екологічного регулювання є мінімальними, порівняно з іншими країнами ЄС.

- 2) До групи країн з помірним екологічним регулюванням можна віднести такі країни, як Латвія, Болгарія, Швеція, Франція, Литва, Італія, Німеччина, Словаччина, Кіпр, Португалія, Греція, Норвегія. Система екологічного оподаткування по наведених країнах має поміркований характер, а обсяги державних витрат на формування механізмів екологічного регулювання приблизно відповідають середньозваженому рівню по регіону. Тому, для експортерів по наведеній групі країн ризику стосовно екологічного регулювання є помірними, порівняно з іншими країнами ЄС.

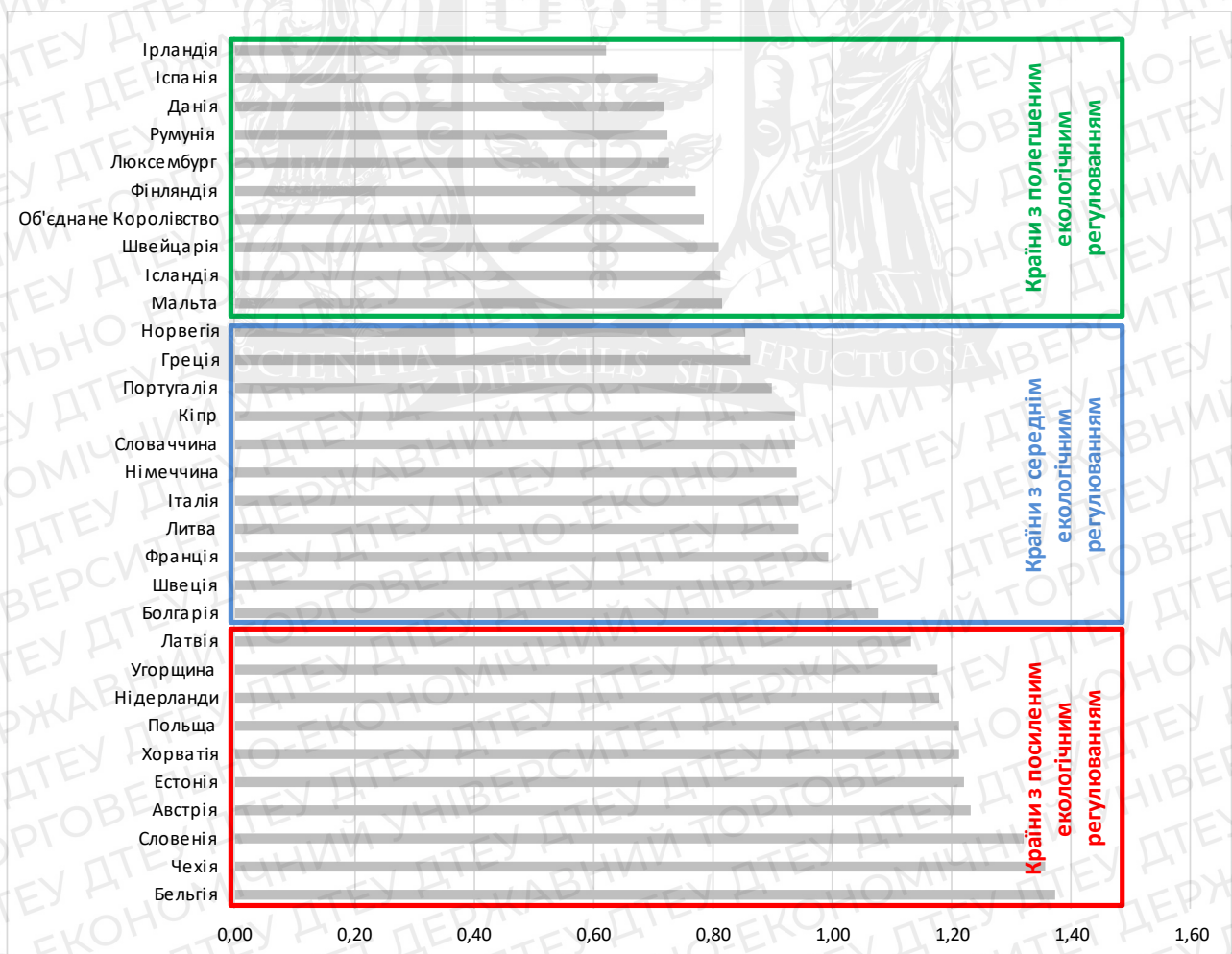

Рис. 2.1. Групування результатів оцінки агрегованих індексів привабливості бізнес-середовища у сфері розвитку екологічної політики різних країн ЄС

Джерело: розроблено автором

- 3) До групи країн з посиленням рівнем екологічного регулювання можна віднести такі країни, як Бельгія, Чехія, Словенія, Австрія, Естонія, Хорватія, Польща, Нідерланди, Угорщина. Для експортерів по наведеній групі країн ризику стосовно екологічного регулювання є вищими, порівняно з іншими країнами ЄС.

Країни ЄС розробили заходи для підтримки дотримання екологічного законодавства та його гармонізації із законодавством країн, які були асоційованими членами Європейського Союзу. Це активізувало інвестиційну діяльність міжнародних організацій, банків, пенсійних, венчурних та інших фондів у сфері охорони навколишнього середовища провідних європейських країн. Низка країн досягла успіху в цьому питанні, зокрема Норвегія, Голландія та Данія, які переробляють 90% своїх відходів [41].

Вразливість економіки європейських країн до стихійних лих призвела до створення нових та більш ефективних національних екологічних інститутів. Збільшується кількість різних партнерських угод між екологічними організаціями. Європейський тематичний центр з питань якості повітря та зміни клімату, який об'єднує 14 національних інститутів, налагодив співпрацю з Європейським агентством з навколишнього середовища (ЕЕА) з питань екологічних викидів і якості повітря. Водночас було схвалено проектування та розробку способів обміну та доступу до важливих географічних даних про навколишнє середовище, наданих 38 європейськими державами – членами цього агентства [41].

Отже, у наведеному питанні було обґрунтовано бізнес-кейс щодо оцінки рівня привабливості міжнародного бізнес-середовища у сфері екологічної політики в межах регіону ЄС. Було обчислено часткові та агреговані індекси привабливості бізнес-середовища з фокусом на рівень екологічного регулювання. Доведено, що до групи країн з полегшеним екологічним регулюванням можна віднести такі країни як Мальта, Ісландія, Швейцарія, Об'єднане Королівство, Фінляндія, Люксембург, Румунія, Данія, Іспанія,

Ірландія. Система екологічного оподаткування у наведених країнах є менш інтенсивною, а обсяги державних витрат на формування механізмів екологічного регулювання (у т.ч. на процеси адміністрування екологічних стандартів та законів) мають більш полегшений характер, порівняно з іншими країнами ЄС. Тому, для експортерів по наведеній групі країн ризики стосовно екологічного регулювання є мінімальними, порівняно з іншими країнами ЄС.

2.2. Пріоритети розвитку екологічної політики Асоціації «УНК МТП» на зовнішніх ринках

Діяльність Асоціації «УНК МТП», як було визначено в питанні 1.2, спрямована передусім на надання консультаційних послуг у сфері екологічного регулювання. Це пояснюється тим, що сама організація не є органом влади, який розробляє стандарти та екологічні закони, однак, вона може виступати дорадчим та консультаційним суб'єктом у системі відносин в сфері екологічної політики. Тому, враховуючи специфіку діяльності організації, основні її пріоритети у екологічній політиці, на наш погляд, повинні впливати саме з консалтингового аспекту, а саме:

1. Посилення участі організації у розробці системи екологічних стандартів та впровадження більш чітких механізмів щодо роз'яснення екологічних вимог для експортерів;
2. Формування інформаційної бази даних, що містить останні зміни до екологічного законодавства країн ЄС (особливо тих країн, які перебувають в групі посиленого екологічного регулювання – за результатами питання 2.1);
3. Формування аналітичної бази даних щодо показників екологічного оподаткування та їх зміни.

Розглянемо більш детально окреслені напрямки.

Посилення участі організації у розробці системи екологічних стандартів та впровадження більш чітких механізмів щодо роз'яснення екологічних вимог для експортерів передбачає, на наш погляд, обґрунтування пріоритетів участі

Асоціації «УНК МТП» у процесах адаптації вітчизняного законодавства до екологічних вимог ЄС. З метою реалізації наведеного пріоритету було визначено відповідну програму узагальнених заходів, яка може виступати в якості організаційної пропозиції щодо вдосконалення роботи Асоціації (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Програма заходів Асоціації «УНК МТП» з посилення адаптації вимоги вітчизняного екологічного законодавства до вимог ЄС

<i>Напрямок</i>	<i>Назва заходу</i>	<i>Відповідальні за виконання</i>	<i>Строк виконання, роки</i>
Посилення гармонізації вітчизняного екологічного законодавства до вимог ЄС	Моніторинг наявних екологічних директив в рамках ЄС	Юридичний підрозділ, підрозділ з аналізу інформації	2024, 1 кв
	Аналіз екологічного законодавства в межах країн ЄС, які мають посилене екологічне регулювання (перелік країн з питання 2.1)	Група співробітників з ринкового аналізу	2024, 1-2 кв
	Розробка та формулювання пропозицій до Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів за результатами проведеного аналізу	Група співробітників з ринкового аналізу	2024 р., 2 кв
Формування інформаційної бази для надання консультацій Міністерству економічного розвитку та торгівлі	Аналіз особливостей впливу екологічного регулювання на показники економічної динаміки в межах ЄС	Група співробітників з економічного аналізу	2023 р., 4кв.
	Формулювання пропозицій		2024 р., 1 кв.
Розробка рекомендацій для організації «Асоціація експортерів і імпортерів "ЗЕД"»	Аудит основних екологічних стандартів ЄС	Група експертів у сфері екологічного регулювання	2023 р., 3кв.
	Формулювання пропозицій для адаптації експортерів до стандартів ЄС		2023 р., 4кв.

*Джерело: розроблено автором

Впровадження наведених вище заходів пропонується здійснювати шляхом залучення експертів, що мають відношення до сфери екологічної політики. Основними акцентами розробки рекомендаційних заходів є здійснення аналізу екологічного законодавства ЄС, особливостей регуляторного впливу

відповідних органів на процеси імпорту країнами, що входять до переліку країн з посиленим екологічним регулюванням (з питання 2.1). Ключовими аспектами екологічного аудиту нормативної документації ЄС є такі: терміни та визначення, підходи до екологічного аудиту, системи екологічного управління, екологічного маркування, тощо. Особливу увагу варто звернути на досвід екологічної політики таких організацій як National Nanotechnology Initiative (Нідерланди) та British Standards Institution (Великобританія).

Для формування інформаційної бази даних, що містить останні зміни до екологічного законодавства країн ЄС (пріоритет №2), а також для організації збору статистичної інформації (пріоритет №3) варто звернутися до практики впровадження прикладних програмних рішень. У цьому сенсі можна запропонувати розробити інформаційну платформу, яка буде інтегрована з сайтом Асоціації «УНК МТП» та забезпечить можливість користувачам отримувати доступ до оригіналу нормативних документів у сфері екологічного законодавства, а також задавати питання та отримувати роз'яснення в онлайн-режимі. Додатково користувачі зможуть отримати дані по екологічних податках і статистику в розрізі країн ЄС по ряду заходів екологічної політики.

Наведене рішення може бути цікавим для наступних груп користувачів:

- представники бізнесу – компаній експортерів;
- представники органів державної влади, що мають відношення до регулювання експорту та екологічного регулювання;
- науковці та експерти, що зайняті пошуком рішень для вдосконалення екологічної політики.

Враховуючи фінансовий аспект варто зазначити, що наведені пропозиції не мають сенсу без схеми монетизації інформаційної платформи, яка дозволить покрити витрати на її впровадження та підтримку. З цією метою планується впровадити цю платформу у форматі SAAS (software as a service), який працює за принципом pay-as-you-go.

Структурно, концепцію формування інформаційної платформи наведено на рис. 2.2.

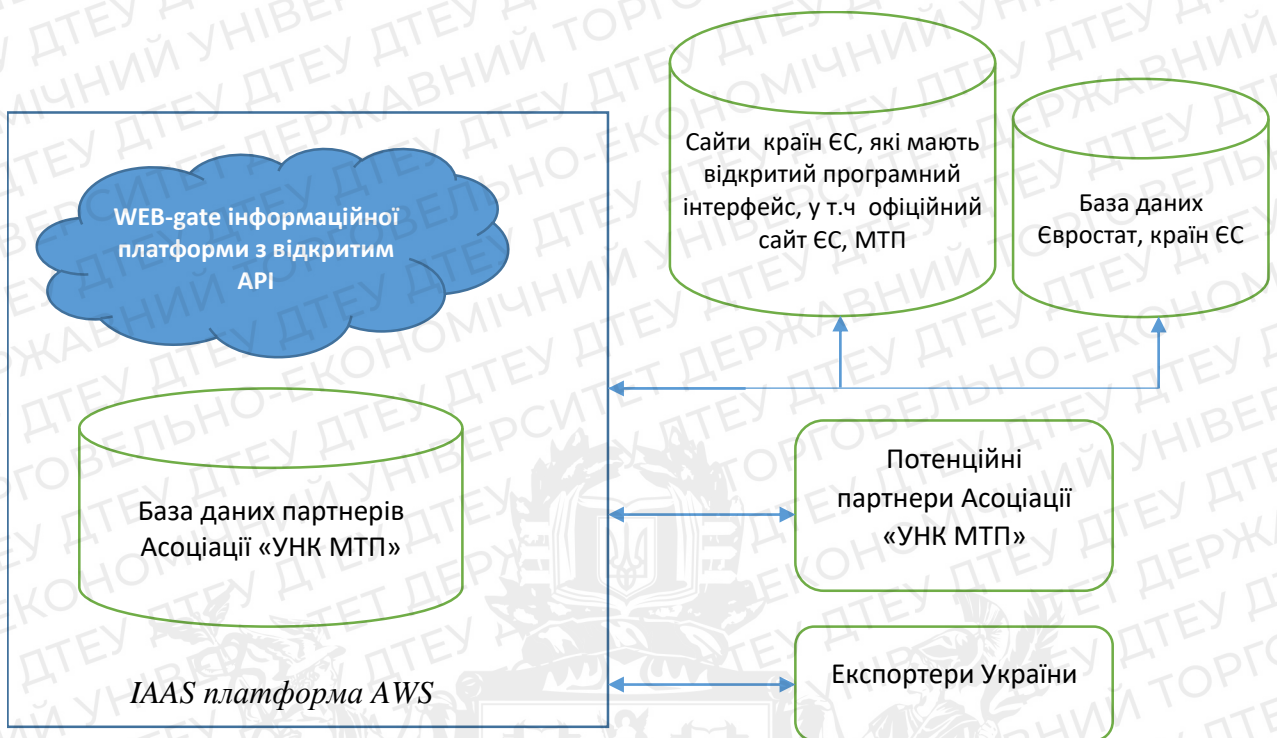

Рис. 2.2. Загальна структура інформаційної платформи Асоціації «УНК МТП»

*Джерело: розроблено автором

Додатковим аспектом запропонованого рішення є втілення в життя можливості формування віртуальних конференцій між представниками українського бізнесу та світовими експертами, які працюють у сфері екологічного регулювання. Проблематика такого рішення пояснюється тим, що доволі часто вітчизняні експортери стикаються з проблемою недостатнього розуміння екологічних вимог та стандартів тих країн, до яких вони планують налагодити експорт продукції. Тому, Асоціація «УНК МТП» має змогу імплементувати автоматизоване рішення, яке буде спрямовано значно поліпшити комунікацію між її експертами та представниками бізнесу.

Розробка інформаційної платформи має передбачати використання недорогих, але водночас надійних та ефективних інформаційних рішень. Тому з цією метою пропонується впроваджувати розвиток цієї платформи у хмарному середовищі AWS (Amazon Web Services). Інформаційна платформа буде мати багато компонентів, що взаємодіятимуть з відкритими програмними інтерфейсами (API) різних країн ЄС (відкриті ресурси статистичної та нормативно-регуляторної інформації).

Важливим кроком для обґрунтування наведених пропозицій є оцінка прогнозного обсягу витрат на проведення заходів, що наведено в табл. 2.6.

Таблиця 2.6

Бюджет впровадження заходів для розвитку пріоритетів екологічної політики Асоціації «УНК МТП» на зовнішніх ринках

№	Завдання	Вартість, тис.грн					Витрати разом, тис.грн
		Січ.24	Лют.24	Бер.24	Кві.24	Тра.24	
1	Посилення адаптації вимог вітчизняного екологічного законодавства до вимог ЄС	50	80	20	155	150	455
1.1	Формування бізнес-кейсу	50	-	-	-	-	50
1.2	Збір проектної групи	-	60	-	-	-	60
1.3	Формування програми для здійснення консалтингу	-	20	20	-	-	40
1.4	Аналіз законодавства ЄС у сфері екологічної політики	-	-	-	125	-	125
1.5	Оцінка екологічних ризиків для експортерів	-	-	-	30	-	30
1.6	Формування пакету пропозицій з рекомендаціями для адаптації законодавства до вимог ЄС	-	-	-	-	150	150
2	Розробка інформаційної платформи	10	50	120	1850	120	2150
2.1	Збір проектної групи	10	-	-	-	-	10
2.2	Визначення функціональних та нефункціональних вимог	-	50	-	-	-	50
2.3	Формування дизайну інформаційної платформи	-	-	120	-	-	120
2.4	Розробка інформаційної платформи	-	-	-	1550	-	1550
2.5	Тестування	-	-	-	300	-	300
2.6	Впровадження у роботу	-	-	-	-	120	120
	РАЗОМ	60	130	140	2005	270	2605

* Джерело: розроблено автором

Для оцінки приблизного обсягу інвестиційних витрат було використано дані про ціни на послуги ІТ-компаній, що оприлюднюються на офіційному

ресурсі IT-консалтингу DOU.UA. Також на цьому ресурсі можна знайти приблизні рекомендації щодо компонування інформаційних рішень.

Обсяг інвестиційних витрат буде амортизуватися упродовж 5-ти років (60 місяців). Показники щорічної амортизації у такому випадку становитимуть:

$$A_i = 2605 / 5 = 521 \text{ тис.грн}$$

Оцінку бюджету операційних витрат на обслуговування інформаційної платформи визначено на основі табл. 2.7.

Таблиця 2.7

Прогноз операційних витрат на обслуговування інформаційної платформи

Стаття витрат	Середньомісячний обсяг, тис.грн	Прогноз на рік
Витрати на діловодство (2 особи), зарплата - 15 тис.грн/міс	50	600
Послуги юридичного супроводу	10	120
Адміністрування веб-платформи (1 особа), з/п - 40 тис.грн/міс	40	480
Послуги телекомунікацій	8	96
Інші витрати (10% від суми)	11	132
Разом	x	1428

*Джерело: розроблено автором

З метою визначення економічного ефекту від впровадження запропонованих заходів необхідно скористатися наступним алгоритмом:

- обґрунтування прогнозованої кількості користувачів платформи на 2024-2026 роки;
- обґрунтування вартості використання платформи (плата за щомісячне використання та консультації);
- визначення різниці між витратами на утримання платформи та її монетизацією.

Оцінку ефекту від впровадження та використання інформаційної платформи для Асоціації «УНК МТП» проілюстровано у табл. 2.8.

Таблиця 2.8

**Оцінка економічного ефекту від впровадження та використання
інформаційної платформи для Асоціації «УНК МТП»**

№	Показники	Од. виміру	Ум. позначення	Прогноз			Разом за 5 років
				2024	2025	2026	
I	Оцінка доходів						
1.1	Прогнозована кількість користувачів платформи, осіб	од.	Кк	2500	3500	4500	10500
1.2	Оціночна кількість запитів на консультації через платформу, од.	од.	Кзк	1300	1500	2000	4800
1.3	Середня плата за 1 міс. використання платформи	грн	Ца	1100,0	1200,0	1200,0	-
1.4	Середня плата за одну консультацію через платформу	грн	Цк	450,0	600,0	850,0	-
1.5	Прогнозований обсяг сукупних доходів	тис.грн	$E_{пр} = (K_k * C_a + K_{зк} * C_k) / 1000$	3335	5100	7100	15535
II	Оцінка витрат						
2.1	Послуги юридичного супроводу	тис.грн	Юс	120	144	173	437
2.2	Витрати на діловодство (2 особи), зарплата - 15 тис.грн/міс	тис.грн	Дл	600	720	864	2184
2.3	Послуги телекомунікацій	тис.грн	Тл	96	115	138	349
2.4	Адміністрування веб-платформи (1 особа), з/п - 40 тис.грн/міс	тис.грн	Ад	480	576	691	1747
2.5	Інші витрати (10% від суми)	тис.грн	Ві	132	158	190	480
2.6	Амортизація інвестицій	тис.грн	Ін	521	521	521	1563
2.7	Сума витрат	тис.грн	$C_{ве} = Юс + Дл + Тл + Ад + Ві + Ін$	1949	2235	2577	1402
III	Оцінка результативності заходів						
3.1	Ефективність заходів	пунктів	$Re = E_{пр} / C_{ве}$	1,711	2,282	2,755	2,755
3.2	Ефект від впровадження заходів	млн.грн	$E = E_{пр} - C_{ве}$	1386	2865	4523	8774
3.3	NPV проекту	млн.грн	$NPV = E / (1+10\%)^n$	1145	2153	3089	6387
3.4	Ефективність інвестицій в проєкт	пунктів	$Kei = E / \sum Ai$	9,5	15,0	17,9	14,6

*Джерело: розроблено автором

Отже, реалізація запропонованих заходів вимагатиме від Асоціації «УНК МТП» здійснення інвестицій в сумі 2605 тис.грн. Рівень ефективності впровадження заходів очікується у 2024 році на рівні 1,711 пунктів, у 2025 році – 2,282 пункти, у 2026 році – 2,755 пунктів. Обсяг ефекту від впровадження заходів очікується у 2024 році на рівні 1386 тис.грн, у 2025 році – 2865 тис.грн, у 2026 році – 4523 тис.грн. Тобто, за рахунок прибутку від використання платформи організація матиме ще достатній обсяг фінансових ресурсів для подальшого інвестування у розвиток консалтингу.

Висновки до розділу 2

Отже, за результатами проведеного дослідження можемо зробити такі висновки:

Було обчислено часткові та агреговані індекси привабливості бізнес-середовища з фокусом на рівень екологічного регулювання. Доведено, що до групи країн з полегшеним екологічним регулюванням можна віднести такі країни як Мальта, Ісландія, Швейцарія, Об'єднане Королівство, Фінляндія, Люксембург, Румунія, Данія, Іспанія, Ірландія. Система екологічного оподаткування по наведених країнах є менш інтенсивною, а обсяги державних витрат на формування механізмів екологічного регулювання (у т.ч. на процеси адміністрування екологічних стандартів та законів) мають більш полегшений характер, порівняно з іншими країнами ЄС.

Для оцінки приблизного обсягу інвестиційних витрат було використано дані про ціни на послуги ІТ-компаній, що оприлюднюються на офіційному ресурсі ІТ-консалтингу DOU.UA. Також на цьому ресурсі можна знайти приблизні рекомендації щодо компонування інформаційних рішень. Обсяг ефекту від впровадження заходів очікується у 2024 році на рівні 1386 тис.грн, у 2025 році – 2865 тис.грн, у 2026 році – 4523 тис.грн.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ:

Отже, за результатами проведеного дослідження було сформульовано такі висновки і пропозиції:

Проведене дослідження теоретичних підходів дозволило дійти висновку, що екологічну політику можна коротко визначити як діяльність, спрямовану на захист навколишнього середовища та раціональне й дбайливе використання різноманітних природних ресурсів. На макрорівні екологічна політика виражається через діяльність суспільства і держави, спрямовану на: ефективне поєднання функцій природокористування та охорони навколишнього середовища; охорону та оздоровлення природного середовища; запровадження безвідходних та маловідходних, екологічно чистих технологій; забезпечення екологічної безпеки громадян; розвиток природоохоронного виховання та освіти. На мікрорівні екологічна політика підприємств в сфері міжнародного бізнесу визначається впровадженням політики екологічного менеджменту (ПЕМ) незалежно від видів діяльності, історії створення, розміру. Впровадження політики екологічного менеджменту дозволяє підприємствам оцінювати ризики та можливості, пов'язані з її екологічними аспектами, зобов'язаннями, контекстом, вимогами та очікуваннями зацікавлених сторін, а також розробляти дії щодо усунення/зниження несприятливих екологічних впливів та посилення сприятливих.

Встановлено, що головними завданнями функціонування Асоціації «УНК МТП» у сфері сприяння розвитку міжнародного бізнесу є наступні: сприяння встановленню міжнародних відносин між вітчизняними компаніями та зарубіжними партнерами; координація заходів сприяння зовнішній торгівлі, міжнародної фінансової та технічної співпраці, тощо. На сьогодні Асоціація «УНК МТП» має членство в технічному комітеті ISO/TC 207. Даний регулятивний орган є одним з найбільших технічних комітетів ISO. Для оцінювання рівня екологічних ризиків та ступеня зрілості (Maturity Level) для відповідної організації на предмет імплементування вимог міжнародних екологічних стандартів, Асоціація «УНК МТП» використовує алгоритм

Шухарта-Демінга, який є сьогодні одним із базових для формування систем екологічного менеджменту в межах різних міжнародних компаній.

У ході дослідження обґрунтовано бізнес-кейс щодо оцінки рівня привабливості міжнародного бізнес-середовища у сфері екологічної політики в межах регіону ЄС. Було обчислено часткові та агреговані індекси привабливості бізнес-середовища з фокусом на рівень екологічного регулювання. Доведено, що до групи країн з полегшеним екологічним регулюванням можна віднести такі країни як Мальта, Ісландія, Швейцарія, Об'єднане Королівство, Фінляндія, Люксембург, Румунія, Данія, Іспанія, Ірландія. Система екологічного оподаткування по наведених країнах є менш інтенсивною, а обсяги державних витрат на формування механізмів екологічного регулювання (у т.ч. на процеси адміністрування екологічних стандартів та законів) має більш полегшений характер, порівняно з іншими країнами ЄС. Тому, для експортерів по наведеній групі країн ризики стосовно екологічного регулювання є мінімальними, порівняно з іншими країнами ЄС.

Реалізація запропонованих заходів вимагатиме від Асоціації «УНК МТП» здійснення інвестицій в сумі 2605 тис.грн. Рівень ефективності впровадження заходів очікується у 2024 році на рівні 1,711 пунктів, у 2025 році – 2,282 пункти, у 2026 році – 2,755 пунктів. Обсяг ефекту від впровадження заходів очікується у 2024 році на рівні 1386 тис.грн, у 2025 році – 2865 тис.грн, у 2026 році – 4523 тис.грн. Тобто, за рахунок прибутку від використання платформи організація матиме ще достатній обсяг фінансових ресурсів для подальшого інвестування у розвитку консалтингу

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бендас С. В. Екологічна відповідальність як складова соціальної відповідальності. Актуальні проблеми теорії та практики менеджменту. 2017. С. 38-39. URL: <https://economics.opu.ua/files/science/men/2017/38.pdf>
2. Берзіна С. В. На шляху зеленої модернізації економіки: модель сталого споживання та виробництва. К.: Ін-т екологічного управління та збалансованого природокористування, 2017. 138 с.
3. Берзіна С.В., Яреськовська І.І. Системи екологічного управління: сучасні тенденції та міжнародні стандарти. К: Інститут екологічного управління та збалансованого природокористування, 2017. 134 с.
4. Белобородова М. В. Особливості впровадження екологічної відповідальності в стратегію розвитку промислових підприємств. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер. Міжнародні економічні відносини та світове господарство, 2018. № 17, Ч. 1. С. 20–24.
5. Білявська Ю. В. Екологічний менеджмент підприємства. Економіка України. 2016. № 4. С. 104-111
6. Білявська Ю.В. Формування та імплементація екологічної політики на підприємстві. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2015. №1. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_10/18.pdf
7. Божанова В.В., Кононова В.В., Шпатакова О.Л. Методологія формування екологічної стратегії будівельного підприємства. Економічна наука. Сер. Інвестиції: практика та досвід, 2019. № 28. С. 14–21.
8. Буканов Г. Інструменти екологічного менеджменту в контексті реалізації державної екологічної політики на регіональному рівні. Публічне урядування. 2020. №5(25). С. 42-52.
9. Вахлакова В.В. Інструменти управлінського супроводу екологізації діяльності промислового підприємства. Економіка і регіон. 2016. №1. С. 38-46. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econrig_2016_1_8

10. Глуха В.В. Теоретичні засади розвитку державної екологічної політики України. Держава та регіони. Сер. Державне управління, 2016. № 1 (53). С. 11–15.
11. Дерій Ж. В., Зосименко Т. І. Екологічна компонента корпоративної соціальної відповідальності: світовий досвід та українські реалії. Актуальні проблеми економіки. 2016. № 11(185). С. 278-290
12. Екологічна відповідальність: досвід ЄС та можливості для України. [URL:https://www.civic-synergy.org.ua/wp-content/uploads/2018/04/webenvironmental-liabilityua2018.pdf](https://www.civic-synergy.org.ua/wp-content/uploads/2018/04/webenvironmental-liabilityua2018.pdf)
13. Екологічна політика країн Євросоюзу: становлення та досягнення. Ecopolitic. 2021. URL: <https://ecopolitic.com.ua/news/ekologicheskaya-politika-stran-evrosojuza-stanovlenie-i-dostizheniya/>
14. Екологічна політика України: цілі, напрями та інструменти реалізації. Ecopolitic. 2021. URL: <https://ecopolitic.com.ua/ua/news/ekologichna-politika-ukraini-cili-napryami-ta-instrumenti-realizacii/>
15. Енергетична стратегія України на період до 2030 року. Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 №1071. 166 с. [URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0002120-13](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0002120-13)
16. Жолобчук І. Концептуальні основи формування механізмів екологічного управління в сучасних умовах // Ефективність державного управління. 2017. Вип. 1 (50). Ч. 2. С. 233–240.
17. Загороднюк П. О. Взаємозв'язок екологічної й економічної безпеки та її вплив на економічне зростання України // Екологія довкілля та безпека життєдіяльності. 2014. № 6. С. 9–14.
18. Камишникова Е. В. Аналіз екологічних аспектів корпоративної соціальної відповідальності в об'єднаннях підприємств України. Економічний аналіз. 2017. Т. 27. №4. С. 205-210.
19. Касич А.О. Стратегічні завдання та умови підвищення рівня екологічної відповідальності металургійних підприємств. Фінансовий простір. 2021. №4 (44). URL:

<http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:VaGRo7KUzPMJ:fpnpu.cib.s.ubs.edu.ua/article/view/249492/247080&cd=32&hl=ru&ct=clnk&gl=ua>

20. Козаченко Т. П. Стратегічна екологічна оцінка в Україні: проблеми та перспективи. Державне управління. Сер. Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 16. С. 98–101.

21. Коцко Т.А. Політика екологізації діяльності підприємств паливно-енергетичного комплексу: проблеми формування та реалізації. Економічний вісник НТУУ «КПІ». 2019. №. 8. URL: <http://ev.fmm.kpi.ua/article/view/181843/181721>

22. Лепейко Т. І., Мазоренко О. В. Розвиток підприємства як соціально-екологічної системи в умовах нестабільності. 2017. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/18055/1/%D0%9B%D0%B5%D0>

23. Марич Х. Співвідношення державної екологічної політики і екологічного законодавства України. Екологічне право. 2019. № 11. С. 187–191.

24. Огородник В.В. Вплив екологічного компонента соціальної відповідальності на економіку країни. Миколаївський національний університет імені В.О.Сухомлинського. 2015. № 7. С. 612-616.

25. Огородник В.В. Особливості регулювання екологічної складової функціонування підприємства. Вісник ХДТЕУ. 2017. № 3. С.152-157.

26. Охріменко О. О., Іванова Т. В. Соціальна відповідальність. Київ:Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут», 2015. 180 с.

27. Пономаренко Є. Г., Ломакіна О. С. Екологічний менеджмент і аудит : конспект лекцій для студентів денної та заочної форм навчання освітнього рівня “магістр” спеціальності 101 — Екологія. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. 64 с.

28. Про основні засади (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2030 року: Закон України // Вісн. Верховної Ради України. 2019. № 16. Ст. 70. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19?lang=uk>

29. Руденко Л.Г., Лісовський С.А., Маруняк Є.О. Досвід застосування стратегічної екологічної оцінки в процесі планування в Україні. Український географічний журнал. 2016. № 2. С. 3–12.
30. Стратегія сталого розвитку України до 2030 року. Проект-2017. 112 с.
URL:https://www.undp.org/content/dam/ukraine/docs/SDGreports/UNDP_Strategy_v06-optimized.pdf
31. Ткаченко А. М., Бугрім О. Ю. Екологічна стратегія розвитку будівельного підприємства. Вісник Хмельницького національного університету. 2021. № 3. URL: <http://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2022/03/2021-en-3-49.pdf>
32. Цибуляк А.Г. Глобальні стратегії екологізації світових товарних ринків. Економічна наука. Економіка та держава. 2016. № 8. С. 54–57.
33. Шпатакова О.Л. Сутність поняття екологічної стратегії будівельного підприємства. Причорноморські економічні студії. Сер. Економіка та управління підприємствами, 2019. № 43. С. 120–125.
34. Якушев Д. Сучасні тенденції державної екологічної політики в Україні в контексті концепції сталого розвитку. Механізми державного управління. Сер. Державне управління та місцеве самоврядування. 2016. № 4(31). С. 92–97.
35. Defining Corporate Environmental Responsibility: Canadian ENGO Perspectives. URL: http://www.pollutionprobe.org/old_files/Reports/cerreport.pdf
36. ISO 14001:2015. Environmental management systems - Requirements with guidance for use. URL: <https://www.iso.org/ru/standard/60857.html>
37. Kasych A., Vochozka M. Methodological support of the enterprise sustainable development management. Маркетинг і менеджмент інновацій. 2018. №1. С.371-381
38. Directive 2004/35/CE of the European Parliament and of the Council of 21 April 2004 on environmental liability with regard to the prevention and remedying

of environmental damage URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32004L0035>

39. Environment policy: general principles and basic framework. URL: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/71/environment-policy-general-principles-and-basic-framework>

40. The European think tank for sustainable policies. URL: <https://ieep.eu/>

41. Jordan Andrewcc, Gravey Vivianec, Adelle Camilla. Environmental Policy in the EU. Routledge. London. 2021. URL: https://library.oapen.org/bitstream/handle/20.500.12657/48471/9780429402333_oachapter20.pdf?sequence=1&isAllowed=y

42. ICC Ukraine. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/rada-beb/4%20HO%20Ukrainskyi%20natsionalnyi%20komitet%20mizhnarodnoi%20torhovoivoi%20palaty/statut-unkmt.pdf>

43. National expenditure on environmental protection. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ten00135/default/table?lang=en>

44. News: Екологічний податок в Україні-2022: зміни та спроможність виконати майбутні жорсткі вимоги і нормативи. URL: <https://ecolog-ua.com/news/ekologichnyy-podatok-v-ukrayini-2022-zminy-ta-spromozhnist-vykonaty-maybutni-zhorstki-vymogy-i>

45. 2030 climate & energy framework. URL: https://climate.ec.europa.eu/eu-action/climate-strategies-targets/2030-climate-energy-framework_en

46. Towards a greener and more sustainable Europe. URL: https://european-union.europa.eu/priorities-and-actions/actions-topic/environment_en

47. Revenue. URL. https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/budget/revenue_en

48. Plastics own resource. URL. https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/eu-budget/long-term-eu-budget/2021-2027/revenue/own-resources/plastics-own-resource_en

49. Energy, Climate change, Environment. URL: https://commission.europa.eu/energy-climate-change-environment_en

50. Environmental tax revenues. URL:
<https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/TEN00141/default/table?lang=en>
51. National expenditure on environmental protection. URL:
<https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/product/view/TEN00135>
52. Environmental protection investments of total economy. URL:
<https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/TEN00136/default/table?lang=en>

ПРОЦЕС/ПРОДУКЦІЙНА СИСТЕМА

Джерело: розроблено автором за даними Асоціації «УНК МТП»

Цикл Шухарта-Демінга в системі екологічного управління та структура стандарту

Джерело: розроблено автором за даними Асоціації «УНК МТП»

ДОДАТОК В

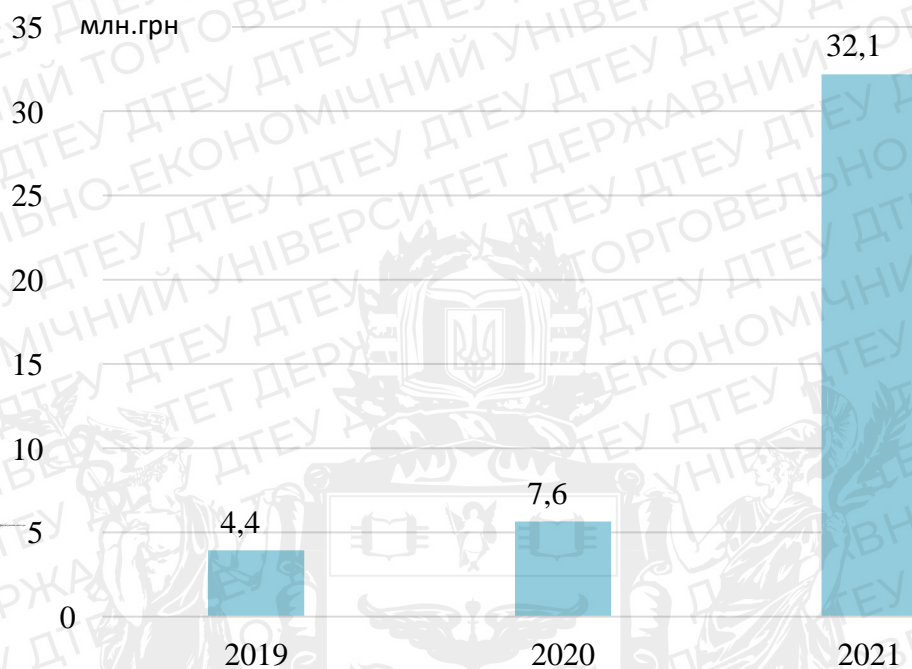

Рис. В1. Обсяги фінансування проектів з екологічного фінансування із спеціальних сформованих фондів на рівні спеціального фонду Державного бюджету України у 2019-2021 рр. (станом на кінець року), млн.грн

Джерело: розроблено автором за даними Асоціації «УНК МТП»

ДОДАТОК Г

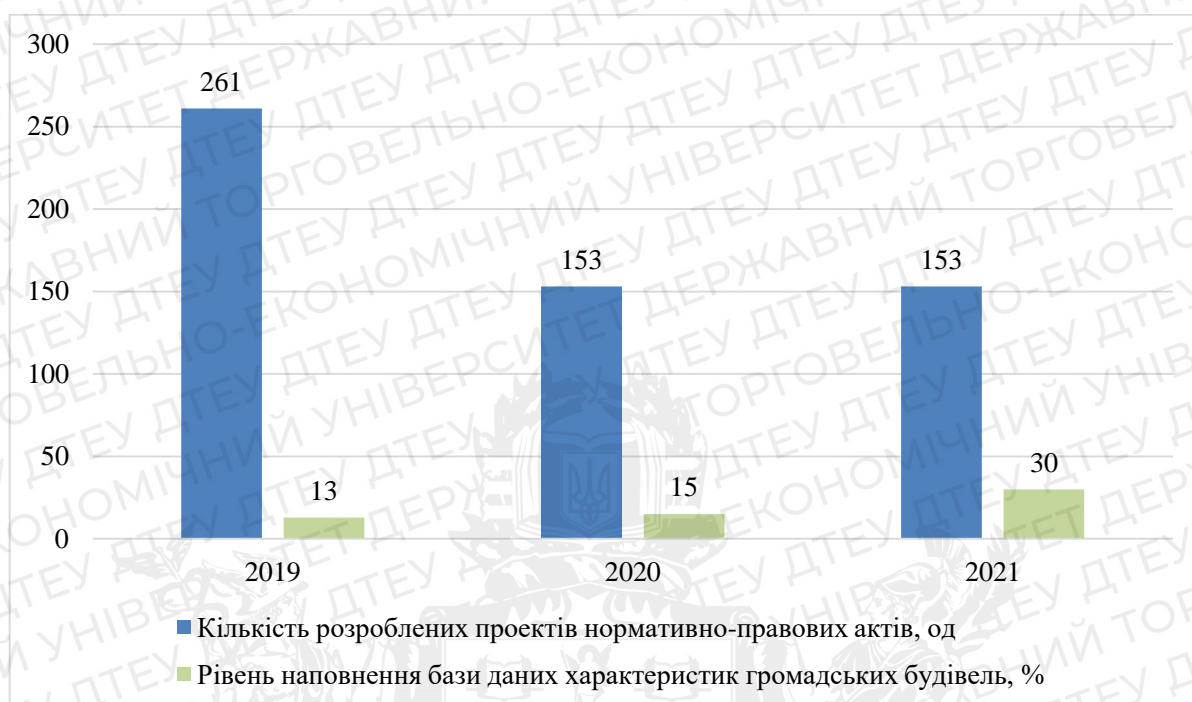

Рис. Г1. Показники участі представників Асоціації у роботі Мінрегіону України в рамках енергоефективних проектів (зеленої енергетики зокрема, а також у проектах термомодернізації)

Джерело: розроблено автором за даними Асоціації «УНК МТП»

ДОДАТОК Д

Рис. Д1. Динаміка кількості реалізованих екологічних проєктів за напрямками енергоефективності у 2019-2021 рр. (станом на кінець року)

Джерело: розроблено автором за даними Асоціації «УНК МТП»

